

POŠTNINA
PLAČANA V GOTOVINI

2
**NAŠ
ROD**

1933 — 1934

LETO V.

Rešitev ugank iz 1. številke „Našega Roda“

Magični lik:

Vodoravno in navpično: 1. prt; 2. prior;
3. Triglav; 4. tolik; 5. rak.

Magična zlogovnica:

Vodoravno in navpično: Me - ni - na;
ni - ža - va; na - va - da.

Rešitev ugank:

„Kaj je to?“

1. fižol (tudi oreh, lešnik); 2. bolha, 3. dežnik.

Rešilcev se je oglasilo toliko, da jih ne moremo navesti. Priobčili bomo le imena rešilcev, ki so bili izžrebani in ki dobe nagrade:

Prvi je bil izžreban Viktor Martinc, Pesje-Velenje, učenec osnovne šole v Škalah. V dar dobi par čevljev tvrdke Ba'ta iz Ljubljane, Prešernova ulica.

Druga je bila izžrebana Cilka Škantar iz Srednje vasi pri Bohinju; prejme razne pisarniške potrebščine tvrdke Vdovič. Ljubljana, Gradišče.

Tretji izžrebanec je Joško Majdič iz Sv. Petra pri Mariboru, ki dobi knjigo „Miklavževa noč“.

Izven razpisa daruje urednik „Našega roda“ nalivno pero Slavici Rižnar iz Ivanjkovcev, ker je tako lepo rešila uganke. Njeno rešitev priobčujemo v kotičku „Mladina piše“.

„Naš rod“ izhaja v Ljubljani osemkrat med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki „Mladinske matice“, ki plačajo letno naročnino za list in publikacije „Mladinske matice“ Din 22:50, v 9 mesečnih obrokih po Din 2:50

List izdaja „Jugosl. učiteljsko združenje“ — sekcija za Dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Ivan Dimnik

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica šte. 6

Tisk tiskarne Veit in drug, družba z o. z., Vir, p. Domžale (predst. Peter Veit, Vir).

Tebi, moj mali prijatelj . . .

(Poslal IVAN PREGELJ, ko mu je bilo petdeset let.)

Tebi, moj mali prijatelj, ki imaš še takó čiste oči, da vidiš še vse živo na svetu, in uhó, ki ujame ostró kot zajček, in srcé, ki je vsak trenotek pripravljeno vneti se za vse, kar je lepo, dobro, usmiljenja, odpuščanja, sočutja in ljubezni vredno, Tebi, moj mali prijatelj, pišem to, svojega petdesetega leta, edino poslanico! Čutim namreč, da sem jo prav tebi dolžan in da boš prav ti tisti, ki mi bo mogel verjeti in mi tudi res verjel. Zdaj pa čuj!

Ko boš večji, moj mali prijatelj, boš morda kje bral o meni, da sem povesti pisal in v povesti tudi učitelje postavljaj. Pa da sem jim bil krivičen in da sem jih smešil. Ne, moj mali prijatelj, tega ne verjemi! Verjemi rajši tem vrsticam, s katerimi bi ti rad za vedno dopovedal, da sem bil takoj za starši in dobrotniki svojim učiteljem vedno hvaležen in da učiteljski stan cenim in spoštujem, ki sem sam tega stanu bremen in bridkosti blagoslov poizkusil in s tem izpovedoval, da sem tudi obraze iz tega stanu, ljubeče jih oblikujoč, zajel v svoje povesti, si jih takó osvojil kot draga duhovna bitja, ki naj jim ime in lice živita, še ko mene nič več ne bo . . .

Nekak nevidni, duhovni muzej sem si namreč postavil, pravo svetišče. Vanj urejam vse tiste lepe in dobre ljudi, ki sem jih kdaj srečal na svojega življenja poti. Tu so moji rajni starši, ki nobene slike po njih nimam, moji dobrotniki, moji davni sošolci, prijatelji . . . Tu so v častni vrsti tudi vsi moji učitelji. V ta svoj muzej ali spominski mavzolej hodim v svojem duhu; včasih odprem duri tudi komu drugemu, pokažem na tega ali onega, ki je notri, povem kaj zanimivega o njem, kaj lepega. Ali hočeš, moj mali prijatelj, da še tebe sprevedem med svoje davne znance, da ti izmed množice pokažem le nekatere, le nekaj svojih učiteljev? Zato, da se uveriš, kako so mi dragi, a da jih ljubim po svoje. Vstopiva torej!

Tu, moj prvi učitelj — gospodična Mlekuž iz Bovca. Da bi nas hribovske otroke k večji pridnosti spodbudila, nam je nekoč obljubila, da nam prinese prihodnje jutro nekaj prav dobrega. Prinesla je. Lepo rdeče je bilo, še nikoli nismo ne videli ne pokušali. Pa nam je dala. Ugriznili smo in pljunili razočarani: „Repa!“ Repa ni bilà, redkvica pač in gospodična nam je najboljša hotela, njej je bilà všeč . . .

Tu, moj prvi pravi učitelj, gospod K e n d a ali po domače Adanč (Adamič). Ves je suhoten, zaskrbljen. V njegovih rokah sem videl prve gosli, pri njem se prve pesmi učil, tiste Levstikove: „Hudobe grde, paglave, masti ste vredni leskove...“ Ko je izvedel, da pojdem v mestne šole, me je hotel pred sošolci pokazati, pa mi je dejal, naj mu povem za žival, ki je sesalec. Pomagal mi je, ali domá nimamo nobenih živalí. Ugenil sem, da kokoši in se nato odrezal, da je kura sesalec...

Stopiva dalje! Vidiš tu, ta lepi skromni gospod! Gospod K u m a r, moj prvi učitelj iz mestne vadnice. Strašno se je mučil z nami in nemščino, ki nam ni šla ne mestnim porednim ne nerodnim gorjanskim. Kakó je druge imenoval, sem pozabil; jaz sem bil med tistimi, ki nam je dal priimek „Živinče“.

Ta tu, ki je podobno izlikan, a daljši in suhoten ko trska, gospod s skrbno prstriženimi brki? Gospod Frančišek Orešec vendár! Ne, njega se nismo bali in vice in pekčl je imel v šoli, a slovesen je bil in nas vedno spet bodril, da sledimo zgledu njegovih bivših dijakov, ki jih je odgojil za škofe, glavarje, poslance in pesnike, Gregorčiča, Mahniča, Aškerca, Gradnika in Šorlija... Zdrav, Frančišek! Lej, moj mali prijatelj, če sem se kdaj kateri, dobroti tega možá in lepoti tegà trpljenja sem se poklonil v svoji povesti Osmero pesmi. Smešil pa nisem!

Ta tu, moj mali? Vsako leto za praznik vseh svetih se do solz razvnamem v spominu nanj. Andrej Kragelj mu je ime, Drejec z Modrejec s kozjo bradó. Ko da se je šele včeraj zgodilo, ga vidim, kako sedi le nekaj tednov pred svojo smrtjo za mizo pred nami. Mažuranićevo nesmrtno Smrt Smail-age Čengića čitamo. Pa zamahne z roko beročemu, naj obmolkne, povzame sam besedo in bere: „Kajite se, djeco, kajite se...“ Posili ga kašelji, hrope, lovi besedo, „kajite se, kesajte se...“, oblijejo ga solze, glas mu sahnè, slovó jemlje od nas, od šole, od poezije od vsegà in edinega, kar mu je še sijalo v življenja zgodnji večer...

Pa tudi tujei, moj mali, so med mojimi učitelji. Le glej! Ta tu je N e m e c, ta T i r o l e c, ta Č e h, ta I t a l i j a n, ta F u r l a n, ta tu celó — j u d. In takó bi ti povedal, če bi ti nemški znal, kako strahovito je ta gospod Saravallo tukaj nemški jezik pačil. Pa ne znaš in ti zato pa to zaupam, kako sem mu jaz laški znal. Prav slabo mi je dal. Ta tu je Tirolec Nussbaumer. Latinski nas je učil pa kot prvi mi je povedal o planinstvu. Pet ur da je nekoč visel v špranji ledenika, a se sam izkopal. Gospod profesor Š a n t e l me je bil nekoč zalotil s cigareto v ustih. Ovadil me je. Vrli Tirolec, moj razrednik, me je samó pokaral: tak zaprtèk pa da že kadi! O, gospod Šantel! Kolikokrat sem Vas že razburil, ki sem čelo grbančil in se do danes nisem temu odvadil! To pa je: nisem bil računar, pri gospodu Šantlu pa sem se igraje učil. In še groš mi je nekoč podaril, ko sem mu neko pismo prinesel. Pa ko že o grošu, naj še o vinu povem, ki mi

ga je plačal profesor Janez Jesenko, ki sem ga le enkrat srečal v življenju, pa pozneje marsikaj lepega izvedel o njem, še to, da je bajè v Trstu trideset let stanoval v eni in isti sobi . . .

Tako, moj prijatelj, bi te lahko vso noč vodil od podobe do podobe v mavzoleju svojih spominov, ob vrsti svojih nepozabljenih učiteljev. Dovolj! Če si me s srcem poslušal, umel si me. Da so mi namreč najljubši tisti izmed njih, ki so imeli svoje prav posebne navade. Gospodov, ki so bili samó šolski in prav po vseh predpisih, ali verjameš, da se jih komaj še spomnim?

Pojdi zdaj za mojo mislijo, za tem, kar sem ti povedati hotel! Če v svojih povestih včasih postavim za junaka tudi kakega učitelja, obličim ga z ljubeznijo se spominjajoč svojih resničnih, napravim ga takega, kakršnega bi si jaz še zdaj želel za učitelja in prijatelja. Kdor pa takó dela, ne smeši, marveč ljubi in hoče, da bi ljubili in spoštovali in razumeli tudi drugi . . .

Tebi, moj mali prijatelj, to poslanico! Če ti bo všeč, povej naprej. Če ne razumeš, starše vprašaj ali svoje gospode učitelje. In če imaš gospodično, tudi gospodično učiteljico. Mordà jo boš le nekoliko udobrovoljil, ko bo slišala zgodbo o redkvici . . .

Zdaj pa pojdi in vedi, da se svojih učiteljev ne boj, marveč da jih ljubi in skušaj razumeti. Lej! Kakor ti sedaj, so bili tudi oni nekoč majhni. Niso pozabili. Zato ljubijo mladost in tudi tebe in da je vzgajati teže, kakor pa dober biti. Zdrav!

Regec

Božidar Jakac: Miklavž.

Pozno v noč je voz pripeljal na domače dvorišče. Lipe je opazil, da v kuhinji še brli luč. Mati je tam bedela in čakala.

Ves poparjen se je splazil z voza. Materi, ki je prišla z lučjo na dvorišče, je rekel, da je zaspan. Potuhnjeno je odšel mimo nje v hišo. Takoj se je slekel in legel v posteljo.

Mati pa je prišla za njim v sobo in se usedla poleg njegove postelje. Naslonila se mu je prav nad obraz. Začutila je duh po pijači, ki mu je udarjal iz ust. Zgrozila se je. Pa ni rekla nič, le pokrižala ga je na čelu, ugasnila luč in tiho odšla.

Lipe ni mogel zaspiti. Skozi priprta vrata je slišal, kako je mati tiho stopala po sosednji sobi. Očeta je čakala, ki je zunaj še spregal konja. Potem se mu je pa zdelo, da mati joče.

Čez čas so se odprla vrata, oče je vstopil. „Zakaj še nisi šla spat?“ je neprijazno vprašal. „Čemu si čakala?“

„Pismo je prišlo. Od sodišča v Radovljici. Danes teden bo dražba. Grunt in hišo nam bodo prodali.“

Lipe je še slišal pridušeno očetovo kletvico in jok matere. Potem je zaspal.

Drugo jutro je bilo sonce že visoko na nebu, ko se je zbudil. Vsi udje so ga boleli. Klavern, truden in čemeren se je splazil v kuhinjo.

V kuhinji je našel mater, ki je sedela pri mizi in pripravljala kosilo. Opazil je, da ima objokane oči. Tiho je sedel poleg nje. Kava mu ni dišala, na sebi je čutil materin pogled. Rad bi jo bil vprašal, kako je s tistim pismom, o katerem je govorila sinoči očetu. Toda ni si upal. Jasno je čutil, da jo je hudo užalostil. Nad štedilnikom se je sušila njegova praznična obleka.

Mati ni spregovorila besedice. Ni mu očitala, ni ga karala. Le objokane oči je imela. To ga je huje zbolelo v duši, ko najhujše besede. Vstal je in odšel za hišo. Tam se je vlegel v travo, si naslonil glavo v dlani in začel tiho ihteti.

* * *

Osem dni po semnju v Kranju so na dražbi prodajali Šimnovo posestvo na Otoku. Že na vse zgodaj so se zbirali ljudje okoli ponosne hiše.

„Daleč jo je zavezil Šimen“, je govoril stari Jernač z Otoka. Največja kmetija v vasi, pa jo je pognal po grlu.“

„O, ti moj ljubi Bog,“ je vzdihovala Strojeva Špela, „pa je bil tako razumen mož, ko je prevzel posestvo. Nikoli ni hodil pijan okoli.“

„Mešetarija, ta ga je zapeljala, ta. Odkar je začel po semnjih hoditi, mu je pričel grunt narazen lezti.“

„Le čemu se je tega lotil, ali mu je bilo treba?“

„Treba, eh, kako treba? Trebušnik, tisti iz Zapuž, ga je zapeljal. Mislil je, da bo zdaj na mah obogatel.“

„Je že tako, da ljudje res nikoli nimajo dovolj. Čim več kdo ima, več hoče imeti, le da se to malokomu posreči.“

„Bo že res, kar pravijo: Kar mešetar prisluži, sproti zapije. Tako je s kupčijo, [za likof vedno pijača, in se je navadiš, ko berač mavhe. Pijača pa je še vsakega zdelala. Trebušnika je uničila, zdaj pa še Šimna.“

„In žena, Lucija, ta reva, ta se mi zares smili!“

„Saj pravim, ona tega ni zaslužila. Mujala se je in garala, kolikor so ji le dale moči, pa saj veš, kako je, če gospodarja ni pri hiši. On vse dni z doma, ona pa sama s posli vsemu ni bila kos in tako je moralo vse v nič. Čudno je še, da se je toliko časa potegnilo.“

„Le kaj bodo zdaj počeli, o sveti Bog! Ali bodo šli beračit?“

„Ne rečem dvakrat, da jih ne bo še občina imela na glavi. Saj veš, kako je: pijanec se spreobrne, kadar se v jamo zvrne. Šimen se delu nikoli več ne bo privadil. Lipe pa je premlad, da bi bil za kako rabo.“

„A, Lipe, poznam ga, potepenca. Vsa vas ga je vedno polna, seveda, mati ne more vedno paziti nanj, fant se bo pa najbrž po očetu vrgel. Kaže že tako. Zadnjič so pripovedovali, kako se je v Kranju napil. Tak smrkvavec, pa že pijan. Kaj prida ne bo iz njega. To pa rečem.“

Ves ta pogovor je slišal Lipe skozi priprta okna. Mislil je, da mora umreti sramote in žalosti. Skrивaj se je splazil iz veže preko dvorišča v živo mejo za vrtom in tam preležal ves dan, dokler ni bilo dražbe konec.

Tudi Šimnovoga očeta ves tisti dan ni bilo domov. Sama mati Lucija je bila v hiši in morala odgovarjati biriču. Sedela je v sobi, čisto sama v tej težki uri, ko se jim je domačija podirala. Z obupom v srcu je poslušala biričev glas, ki je prihajal do nje skozi odprta okna in trgalo se ji je srce, kadar je naznanil, da je prodan zdaj ta, zdaj drugi kos lepe domačije. Hrušč in šum, ki je ves dan divjal okoli hiše, se je njej zdel ko nagrobna pesem. Zares, ali je niso žive devali v grob?

Zvečer so se ljudje razšli in okoli hiše je nastala tišina. Šimnovi niso bili več v svojem, bili so le še gostači v tuji hiši, kjer jih je za kratek čas še pustil iz usmiljenja novi gospodar.

* * *

Tudi ponoči še ni bilo očeta domov. Šele proti večeru drugega dne ga je pripeljal Strojev hlapec. Nezavestnega od pijače ga je našel v občestnem jarku, ko se je vračal iz Mošenj.

Mati Lucija je vzdihnila, se zahvalila hlapcu in spravila moža v posteljo. Ponoči nato se je Grog bleddlo. Divje je otepal okoli sebe in vpil, da svoje domačije ne proda. Groznica ga je tresla.

Poklicali so zdravnika. Ta je zmajal z glavo in povedal, da mu ne more več pomagati. Pljučnica je pritisnila in če ta zavratna bolezen pijanca zagrabí, zdravnik in zdravila ne bosta več pomagala.

Tri dni in tri noči je bleddel Grog, četrtega dne pa se je zavedel in poklical Lipeta. Mati, ki je čula pri bolniku, ga je šla iskat. Našla ga je v svisljih, zaritega v seno. Vse te dni, odkar so jim prodali posestvo, je tičal skrit na senu in se je le redkokdaj prikazal v hišo.

Nerad je zdaj ubogal mater. Počasi se je splazil s svisli in stopil za materjo. Zagledal je očeta vsega bednega in osivelega na postelji in

usmiljenje mu je prevzelo dušo. Vse te dni mu je vstajalo v srcu sovraštvo do očeta, ki je zakrivil vso to grozno nesrečo. Ko ga je pa zdaj zagledal, je bilo mahoma vse pozabljeno. Oče mu je stegnil nasproti roko: „Odpusti mi, Lipe!“.

Lipeta so zalile solze: „Ne govori tako, oče, saj bo še vse dobro.“ „Zate že,“ je zopet tiho dostavil oče. „Vsaj upam tako. Mene pa čaka le še grob. Le nič mi ne ugovarjaj, čutim, da ne bom več dolgo. Ni mi žal za življenje, ni bilo dosti vredno, in bolje je, da se za vedno poslovim od njega. Ne majaj z glavo in ne bodi žalosten radi tega. Bolje je tako. Poleg mene bi ti bilo življenje vsak dan težje. Strast me je zapeljala, nikoli več ji ne bi bil gospodar. Boril sem se proti njej, bili so dnevi, ko nisem okusil niti kapljice alkohola. Pa me je vselej zopet zgrabil vrag, slaba družina me je speljala in zopet in zopet sem padel. Ti boš zdaj sirota brez očeta in berač brez doma. Svoje ime, svoje osramočeno, zaničevano ime ti zapuščam, to je vsa moja dediščina, ki ti jo ostavljam. Žalostna je, toda če jo boš znal prav obrniti, ti lahko pomaga do boljšega življenja, kot je bilo moje. Na meni vidiš, kam pripelje strast človeka. To tvoje onečaščeno ime, ki ti ga zapuščam, naj ti bo v veden opomin, da ne boš posnemal v življenju svojega očeta, ki je bil slabič v boju s strastmi. Ne hodi po poti, ki sem ti jo kazal s svojim zgledom! Mater posnemaj, ta je bila vedno tako tiha, pa je nosila na sebi breme, težko ko gora. Po njej moraš imeti nekaj močnega v sebi. S tem boš imenu Šimnov zopet priboril čast in spoštovanje. Iz one strani groba te bo povsod spremljal duh tvojega nesrečnega očeta in te svaril pred zablodami. Predvsem mi pa obljubi, da ne boš pil. Enkrat sem te silil, da si pil, zadnjič v Kranju, danes pa te prosim, nikar ne pij!“

Lipe ni vedel, kako mu je pri duši. Pokleknil je ob očetovi postelji in mu svečano obljubil, da se bo vse življenje varoval pijače.

Zatem je zadovoljen smehljal prepregel blede lice bolnika.

Naslednjega dne je Lipetov oče umrl.

(Se nadaljuje.)

O šolanem psu

Je živel imenitni kmet Mohaut, župan je bil in mogočen, vsi so se klanjali njegovi mogočnosti, in so pravili, kadar je stopil v hlev, so celo krave spoštovale njegovo mogočnost in ga pozdravljale: „Slava mu!“ Prvo besedo so bolj nerazločno izgovarjale, kaj je ne bi, ko so bile krave in niso bile šolane, druga beseda „mu“ pa se je prav lepo razločila, kar je tudi nekaj,

Takšen je bil župan in takšne so bile njegove krave.

In je imel imenitni ta župan tudi še imenitnega psa, Derun mu je bilo ime in ga je jako čislal, vedel je pač, zakaj.

Pa je živel ondi tudi grajski lovec in ni čislal ne župana ne njegovega psa, takisto je vedel, čemu ne.

Pa je lepega dne pot pripeljala grajskega lovca mimo mogočnega župana in se je prijazno ustavil. Koj se mu je Derun zakadil v škornje.

„Jej, jej!“ je dejal lovec, „brihtnega psa imate, župan, koj je duhal, da imam škornje namazane z volčjo mastjo. Takih psov je malo. Tak pes je zlata vreden.“

Mogočnemu županu Mohautu je ustregla pohvala in je odgovoril: „Dober je pes, pa bi bil še boljši, če bi imel kaj šole.“

Je dejal lovec: „Čujte, poznam starega lovskega čuvaja, za trdo delo ni več. Vsake kvatre enkrat ga obiščem. Pa mi je zadnjič dejal, časa da ima dovolj — če bi v roke dobil psa prave sorte, pa bi se ga lotil, da ga nauči vsega, še človeške govornice. Dejal je, da ne bi več zahteval za svoj trud, kakor sto rajnšev. Ampak pes bi potem bil pes nad vse pse. — Tale vaš pes, župan, bi nemara bil ravno pravšen za takšno šolanje.“

Si je udaril mogočni župan po hlačah, da so zapeli v žepu tolarji, in je dejal: „Kaj meni sto rajnšev, tukaj jih imaš in tukaj imaš mojega Deruna. Daj, pelji ga k onemu čuvaju v šolo! Žival je res brihtna za vse in povsod, le govornica ji še ne teče. Naj pa bo in se naj nauči še govornice!“

Pa je grajski lovec pohvalil modrost mogočnega župana in je dal denar v žep, psa na jermen in je ubral svojo pot po stezi v gozd. Pa ko je bil onkraj tretjega griča, je ustrelil psa in ga zakopal — že davno ga je imel na piki, vedel je, zakaj.

Preteče šest mesecev, ustavi mogočni Mohaut grajskega lovca, kako je kaj z Derunom in z njegovo šolo.

„O,“ je odgovoril lovec, „ne bo vam žal denarja. One kvatre sem bil tam, pomislite, pes že govori! Le da govori bolj nerazločno; pametni ste, župan, saj me razumete, tako govori, kakor pač govori otrok, ki še

ne zna izgovarjati vsega. Še bo treba šole šest mesecev in vas bo stalo še kakih sto rajnšev. Zato pa boste dobili psa, učen bo kakor doktor, videli boste, še za biriča vam bo lahko služil in bo klical pred cerkvijo.“

Pa je mogočni Mohaut ponosno segel v žep in lovcu dal denarja, še poštel ga ni, in je rekel, naj pozdravi psa in mu naroči, naj se pridno uči, da ne bodo stroški zastoj in da bo v čast Mohautovi hiši in vsej občini.

Lovec je spravil denar in pohvalil, kako moder mož da je župan in kako srečni so občani, ki imajo takega župana.

Mine šest mesecev, se zopet oglasi lovec. To pot je bil ves obupan: „Župan, nesreča se je zgodila, nesreča — pes je mrtev!“

Se zavzame župan in osoren je bil glas: „Kaj, kako?“

Pa je lovec pripovedoval in prosil: „Župan, nikari mi ne zamerite, najprej me poslušajte! Šel sem ponj, po vašega psa, in je bil pes silno vesel, da greva domov. Vesel sem bil še jaz, mislil sem si, kako ga boste veseli šele vi, župan! Pa greva s psom in sva se spotoma razgovarjala: ne lažem se, vsako besedo me je razumel, na vsako dal odgovor. Le včasi je kaj malega vmes zalajal, tolikanj, da se je ločilo, da je še pes. Kaj takega še ni videl svet! Šla sva in komaj je pričakoval, kdaj prideva domov, in me je nedečakano izpraševal to in to in vse mogoče. Dejal je, ali so konji vsi zdravi in ali je kateri spet crknil, hov, hov, in ste klobase naredili iz njega.“

„Laž!“ je zakričal župan.

„Seveda je lagal in sem ga s hudo besedo zavrnil, kaj si upa, da vas obrekuje na tako grde viže. Pa je dejala prebrisana žival, da konjske klobase niso dobre, za konjske klobase da vas ne more pohvaliti, hav, hav. Za srno, pa je dejal, za srno vas pa močno pohvali. Kar je res, to je res!“

„Za kakšno srno?“ se je zadržal župan.

„Za tisto srno, je dejal, hov, hov, ki sta jo šla skrivaj čakati ponoči v grajsko hosto.“

„Ti lažnjivec, ti nemarni,“ se je raztogotil župan. „Pa ste kar poslušali take laži in ga niste pri tej priči ubili?“

„Župan“, je dejal lovec, „poznam vas, tako poštenih je malo, pa je zgrabila jeza še mene, nisem mogel drugače in sem ga sunil s temle kopitom, preveč sem ga. Saj mi je žal!“

Pa je župan segel v žep: „Nič ti naj ne bo žal! Še darilo dobiš, na! Prav je, da si ga ubil — kaj bo take stvari govorila žival, ki niso dokazane.“

J. Mikš

H. Marjanović:

Vrbnik

Rdeči žarki majskega sonca so se igrali skozi gosto jutranjo meglo. Vse hitreje se je pred nami odkrivalo obzorje ter se končno prikazalo v vsej svoji rdeči lepoti. Iz daljave je odmeval cerkveni zvon, a sredi morja, ki je bilo tudi rdečkaste barve, so tiho plule ribiške ladje. Vse je bilo tiho in mirno. Nemi smo sedeli na palubi parnika in občudovali prelepo naravo.

Potovali smo iz Krka na Vrbnik. Za nami so se izgubljale zadnje sence divnih krških stolpov in vse močneje nas je objemala lepota morja. Veselili smo se, da bomo kmalu zagledali kraj, o katerem so nam toliko pripovedovali na Krku. Čim bolj smo se mu bližali, tem močnejša je bila naša domišljija. Zdelo se nam je, da slišimo iz daljave krasno barkarolo „Vrbniče nad morem...“ Začel sem jo tiho peti, za menoj pa vsi navzoči. Zdelo se nam je, da z nami pojo tudi majhni valovi, ki so šumeli ob parnikovem boku.

Megla je popolnoma izginila. Tudi obzorje je izgubilo svojo rdečo barvo. Planine, hribi, hribčki, morje, ladje in vse, kar je moglo oko objeti, se je obleklo v žarko obleko toplega sonca.

Nenadoma se je vrh hriba pokazal Vrbnik. Od veselja smo glasno zapeli, da je tiho odmevalo iz bližnjih gozdov. Okoli nas so leteli galebi in lovili majhne ribice, ki so prihajale na površino morja uživati jutranje sonce. Skozi borova stebila na sosednjem hribčku, je šelestel tihi veter, a na podnožju so majhni valovi gugali čolničke, pričvrščene z vrvjo na kole.

Kdor ni videl Vrbnika, si ne more predstavljati njegove lepote. Na obali nas je čakal star možakar, upokojeni učitelj, in se nam je ponudil za vodiča. Zbrali smo se okrog njega in on nam je začel pripovedovati:

Kdaj in kako je bil ustanovljen Vrbnik, nihče ne ve. Različna so mnenja, vendar bo najpravilnejša trditev, da se Vrbnik imenuje po besedi „vrba“, ker so v starih časih bili na otoku veliki gozdovi vrb.

Po ljudskem pripovedovanju ni bil najstarejši Vrbnik tam, kjer danes stoji, temveč na hribčku južno od današnjega mesta. Stari Vrbnik je bil mnogo večji od današnjega. Prebivalci so ga zapustili zaradi kuge, ki se je pojavila po neki vojni.

„Grozni so bili ti časi“, pravi naš spremljevalec. „Ljudje so bili zastraženi od vojakov, hiše so zažgali in kdor je hotel zbežati, je moral skozi ogenj. Na ta način so razkuževali ljudi od kuge. Nešteto ljudi je našlo smrt v ognju. Tisti, ki so zbežali, so se naselili na mestu današnjega Vrbnika“.

Tako se razgovarjajoč, smo prišli do mesta. Prehodili smo vse ulice. Po svojih ulicah je Vrbnik srednjeveško mesto.

Šli smo krog in krog mesta in videli smo ostanke obzidja in dveh trdnjav, ene okrogle in druge štirioglate.

Vsaka ulica zase ima svojo zanimivost, svojo slikovitost. Nekatere hiše so preproste, druge imajo vzdane zanimive starinske ostanke, ene

okna, druge vrata, itd. Vse skupaj se tako lepo sklada, da ostane neizbriso v spominu vsakogar, ki si je to lepoto ogledal.

Izmed cerkva, je najzanimivejša stolna cerkev „Marijinega vnebohoda.“ Razen drugih redkosti ima ta cerkev srebrni križ z ostanki sv. Križa, košček mize poslednje večerje, košček stebra, na katerem je Kristus bil bičan ter majhen ostanek svetega groba. Cerkev hrani tudi kosti raznih svetnikov. Zanimiva sta srebrni kelih in žlica iz časov, ko so vernike obhajali na oba načina (s kruhom in vinom).

Ob cerkvi je zvonik iz l. 1527, poleg tega pa cerkvena shramba, imenovana „Desetinac“ t. j. shramba, v kateri je kaptol sprejemal od vernikov desetino dohodkov.

Po pregledu še drugih starih znamenitosti smo zaprosili našega spremljevalca, da nam pokaže novi del Vrbnika.

Novi del mesta se hitro razvija. Ima krasno moderno kopališče „Zgribnica“, sezidano l. 1927, lepe moderne stavbe in ceste. Krasen hotel in nekoliko zasebnih penzionov obiskuje vsako leto precejšnje število tujcev.

Mesto ima 200 hiš in 2600 prebivalcev. Okolica ima lepe gozdove. Prebivalci so večinoma poljedelci. Glavni pridelek je vino. Ribarstvo in brodarstvo je malo razvito, ker je položaj za to neugoden. Prebivalci so nadarjeni, močni, miroljubni in zelo gostoljubni, predvsem pa zavedni Slovani. Govorijo ikavsko-čakavsko narečje, mešano s tujimi in glagol-skimi besedami.

Ostali smo na Vrbniku ves dan. Proti večeru smo najeli ladjo in smo se peljali v Omišalj. Na obali smo se poslovili od našega spremljevalca, ki se je od nas poslovil s toplimi besedami.

Na obzorju je vzplamtela velika žareča kroglja, ki se je pripravljala na odhod. Planine, hribčki, hiše, ladje, morska površina in nebo so bili objeti od večernega sončnega zahoda.

Nepozabna igra narave. Tiho se je po morju zibala naša ladja.

Nastopil je mrak in tiha noč je spustila svoj črni plašč. Pokrila je planine, morje in vse okrog nas. Na nebu so se prižgale drobne bele lučke.

Pred mojimi očmi je še vedno živela slika krasnega Vrbnika. Ko sem stopil v Omišlju na kopno, sem še enkrat pogledal proti Vrbniku. V ušesih mi je še vedno šumela barkarola:

Vrbniče nad morem, ♪
visoka planino. 二
Trajna, nina, ninena

Mara Husova :

Ilustriral B. Jakac.

V Trst.

Šla sva v Trst. Cesta se je motno belila iz mraka. Naš voz, poln krompirja, je počasi škripal naprej. Oče je poganjal vola in se pogovarjal z njima.

Ležala sem na vozu med vrečami krompirja. Za vzglavje mi je služilo seno, stlačeno v manjšo vrečo. Nebo je bledelo. Skozi trepalnice sem gledala zvezde, ki so ugašale. Čudovito velike in blizu so bile. Zdelo se mi je, da bi jih lahko kar z roko dosegla.

Zdaj pa le grem v Trst. Bog ve, kakšno je neki tisto morje, tista velika voda? Morda desetkrat večje ko naš domači kal, morda petnajstkrat. Dalje ni šla moja majhna misel. Ko v megli je stalo pred mano število sto. Ali pojma o njem še nisem imela. Šest let mi je bilo takrat.

In hiše, pračijo: tako velike, velike in toliko, toliko jih je. Ali koliko, ali toliko ko borovcev na Taboru? — — — Še več, še več. — — — In Mihec in Jakec na nekem visokem stolpu. No, bomo videli. A ladje, kakšne so neki tiste zares? Bog ve.“

Mojo veselo radovednost je hladil strah pred tisto strahotno staro babo, ki čaka nekje na stari cesti in jo mora vsak otrok, ki gre prvič v Trst, poljubiti. Uh, strašno je misliti na to. Voz je škripal, vola sta sopihala. Topel jutranji vetrič je poljubil gmajno iz brinj. Zaspan ptiček je prhnil iz grma. Pomlad je dihala med stenjem.

„Gej, Sivec, alo, stopita! Les sebi, les sebi!“ Mimo so drdrali lahki mlekarški vozički. Mlekarice so se glasno pozdravljale. Za njimi so hitele druge peš z ročnimi vozički.

„Dobro jutro!“

„Bog daj, Bog daj!“ Vsa cesta je oživila od veselih glasov. Mrak se je redčil. Prve hiše so se pojavljale ob cesti.

„Ali smo že v Trstu?“

„Se ne. Na Opčinah smo.“ Pred znano gostilno smo se ustavili. Vola sta se oddahnula, oče je popil kozarček tropinovca, meni so dali zemljo.

„Veš, punče, če te čaka tista grintava baba tam na cesti, jo boš morala poljubiti,“ je med drugim rekel prijazen krčmar.

„Sreda je. Danes je ne bo,“ je rekla usmiljena mlekarica, ki je srebalala pri vratih svojo kavo.

„Eh, saj grem z očetom. Varoval me bo!“

„Ne vem, ne vem,“ je negotovo zavrtel oče z glavo.

Ušla sem ven in se hitro skobacala na voz. Med vrečami sem se skrila. Sli smo dalje.

Na Openskem vrhu smo bili. Še zmiraj sem se drhteč privijala k vrečam.

„Marička!“ je poklical oče.

„Baba!“ sem kriknila v silnem strahu in se še bolj potuhnila.

„Ne baba, morje je!“

Izvelkel me je izmed vreč in vzel v naročje. — „Ali vidiš?!“

Neskončno lepa bajka je ležala pod nama. Morje je ležalo v polmraku neskončno in tajinstveno. Neštevilne pestre luči so utripale ob njem in na njem, ko da je palo nebo v morje. Vsa neskončna božja lepota.

Misel in občutek sta obstala. Gledala sem molče vsa očarana.

„To je Bog, oče?!“

„Bogec, otrok moj, nad vsem in v vsem. Večna mu čast!“

Posadil me je zopet med vreče. Takrat nisem razumela njegovih besed. Kasneje sem se večkrat spominjala te velike molitve preproste čiste duše. Sli smo po stari cesti nizdol. Vso pot sem gledala pod seboj spreminjajočo se bajko. „Tako lepo je v nebesih!“ sem zaključila, ko smo se bili v predmestju.

Med velikimi hišami je morje izginilo očem. Luči so ugašale. Hrum velemesta nama je capljaj naprofi. Prišla sem malo k sebi in ogledovala mogočne hiše. Vse je prekašalo moje pričakovanje.

Na trgu sva bila. V kanalu so mirno stale velike ladje. Novo čudo.

Prave ladje na morju, ne lesene v koritu ali papirnate v skledi. Tiste, ki so bile pri kraju, sem otipala, da se prepričam, če so to zares ladje.

„Ne hodi predaleč, da se mi ne izgubiš!“ je svareče rekel oče. On je prodajal krompir, jaz pa sem goltala z očmi veliko ladjo, ki se je pripravljala k odh du.

„Sem pojdi!“ Dal mi je v roke bič in postavil pred vola. „Pazi na živino!“

Krompir je bil prodan. Nosili so ga v skladišče.

Na trgu je bil vse večji direndaj. Prodajalo se je in kričalo. V delavnicah je tulilo. Okoli nas so se zgostile okoličanke s plenirji polnimi raznih pridelkov.

Oče se je vrnil. Pognal je vola iz gnječe žensk in jerbasov. Nova bajka se je odkrila mojim strmečim očem. Gornji del trga je bil poln prelepih rož. Rože, rože, same rože in vonj in barve, ki jemljejo vid. Spet sem dobila bič v roke in stala sem pred voloma. Nekaj korakov proč so stali polni jerbasi rosnih nagelnov vseh barv, šele danes branih. Stara ženica jih je razmeščala z ljubečo roko. Sivcu so bili všeč; pa je stegnil vrat in jezik proti njim. Dobil jih je po gobcu od mene, ko še nikoli. „Neumnost živinska, ali ne vidiš, da so nagelni!“ Ne Sivcu ne Liscu ni šla v glavo moja modrost. Svež vonj je bil prezapeljiv: kar hkrati sta zapeljala med rože. Velik vrišč se je dvignil. K sreči se ni zgodilo nič hudega. Par jerbasov je bilo prevrnjenih. Oče se je vrnil s praznimi vrečami in odgnal. Tisti stari ženski sem pomagala pobrati nageljne.

„Saj ne zamerite, strina.“

„Kaj bi tebi; ali zakaj te pustijo samo? Saj bi te voli skoro pohodili.“

„Vaši nageljni so najlepši,“ sem poskušala umiriti ženico.

„Na, vzemi!“ Dala mi jih je polno pest. Malo prašni so bili in malo poceptani tudi. Vendar sem bila vsa srečna, ko sem jih dobila. Stekla sem za vozom, ki je pravkar zavil za ogel bližnje ulice.

„Ježeš, ne tekaj za vozom, da te kdo ne povozi. Spravi se na voz! Domov pojdeva!“

„Tako hitro, — saj še nisem videla Mihca in Jakca.“

„Jih boš pa drugič!“

„Danes hočem!“ Ozrl se je in me pogledal. Tisti pogled ni trpel ugovora. Nič več nisem rekla. Zagledala sem tramvaj, ki je brzel mimo poln ljudi. Mihec in njegov brat sta bila hitro pozabljena.

„Zakaj ima ta vlak samo po en voz in gre brez stroja?“ „Boš že izvedela, ko boš večja.“ Vprašanj ni bilo kraja. Oče me je poslušal samo na eno uho ali pa sploh ni slišal. Odgovarjal je kar si bodi. Umolknila sem utrujena od gledanja in vsega.

Voz je prijetno pozibaval v reber.

„Ali je to tista stara cesta oče?“

„To je. Tod smo tudi prišli.“

„In babe nismo srečali?“

„Nismo.“ Šele takrat sem se spomnila nanjo.

Spet se je morje razprostiralo pod nami. Vetrovi so ga rahlo božali. Vse drugačno je bilo v soncu. Jadrnice so plule po njem ko bele ptice.

O lepotah našega Primorja

Vedno bolj se odpirajo svetu lepote našega morja in naše obale. Tujci, ki so preživeli poletje ob našem morju, se vračajo v svojo domovino, pripovedujejo doma o vsem, kar so videli in doživeli, glas o prirodnih lepotah naše domovine se širi in širi. Tujec se bo prihodnje leto vrnil in njemu se bo pridružil še ta in oni znanec.

Ali nele v pogovoru, tudi v inozemskem časopisju se širi sloves o lepotah našega morja. V tem oziru je izmed naših najboljših prijateljev češki časnikar Hajšman. On piše:

Letos sem prepotoval Jugoslavijo križem kražem, kakor tudi morje od Sušaka do Kotora. Jugoslavija je prizadeta z enako gospodarsko krizo kakor ves ostali svet. Ljudstvo pa tudi v tem položaju dela. Koderkoli se voziš po tej zemlji, povsod vidiš skrbno obdelana polja, nekateri kraji pa so kakor en sam vrt. Tudi tam, kjer človek v potu svojega obraza izpreminja ledino v rodovitna tla, tudi tam ljudje delajo pridno, vztrajno in z dobro voljo. S te strani mi je vzbujala največje občudovanje Dalmacija.

Pred dvajsetpetimi leti sem bil v Splitu. Bilo je majhno primorsko mesto. Danes se razvija v novo, nemara najlepše mesto na Jadranu; čez nekaj let bo nedvomno že prekosil Trst.

Večji del Dalmacije je bil prej strahotna pustinja vsehlega kamenja. Danes vstajajo iz sive pustinje obsežni zeleni nasadi, tu in tam žari že zlato zelenilo odraslih pinijevih gajev ali sivina obnovljenih oljčnih sadovnjakov. Na otoku Braču sem se bil ustavil pri človeku, ki je ob najhujši sončni pripeki prekopaval pusta, kamenita tla, zarasla z bodičevjem, glogovjem in trnjem. Kos posestva je že obdelal: tu je bil življenja kipeči vrt z vrstami mladih dreves: jabolka, višnje, breskve, marelice, mandlji, smokve in oljčne mladike. Staro drevje je bilo po vsem zemljišču skrbno okopano, tudi tam, kjer tla še niso obdelana. V obdelanem delu zemljišča so bili zasajeni artičoki, zelenjava, repa, potem na Braču razširjeni buhač (neke vrste kamilic, iz katere izdelujejo za ves svet prašek zoper mrčes). Z vidnim veseljem in zadovoljstvom mi je kmet pripovedoval, kako prekopava 4 ha pustinje kos za kosom, kolikor je pač v njegovih močeh; najprej je poskrbel za stare oljke in smokve.

Delata sama z ženo; govedo jima tu ne more pomoči, samo človeška moč je kos tej sto let neobdelani skali. Nekoliko dreves je bil kupil od bližnje šole; deli jih učitelj kmetijstva, ki hkrati svetuje, kako naj sadi ali seje; dobivajo jih zastonj. Takih delavcev je po otokih in na obrežju zelo mnogo, in ko se človek vozi po morju, vidi iz daljave na Braču, Hvaru, Korčuli, Visu in drugod, kako so ploskve mrtvaške sivine presekanе z zelenimi oazami pravkar obdelanih vinogradov, vrtov in njiv — spodaj na ravnici, na obrežju enako kot zgoraj med skalami. Kakšno težavno delo je to, koliko moči in vztrajnosti je pač treba, da človek iz pustinje napravi tla rodovitnega življenja! Na šestnajst sto kilometrov dolgi črti dalmatinskega obrežja se poraja nov svet, nastaja en sam vrt!

Videl sem po vsej državi, da se povsod dela in povsod je napredek očiten. In povsod te pozdravlja prijetno, pošteno ljudstvo, ki bi ti hotelo dati kar srce iz sebe. Na potovanju po tej deželi ne živi človek med natakarki, slugi, nastavljenici, marveč res med brati!

Pravi Stražar

Pravi Stražar ve, kaj hoče.

On hoče spoznati lepote jugoslovanskega morja, da bo vedel, koliko lepote je naklonilo nebo njegovi domovini.

On hoče spoznati koristi svojega morja, da bo doživel, kako dragocen zaklad valovi ob obalah domovine.

On hoče poznati vse sovražnike Adrije, da bo vedel, pred kom mora čuvati pljuča očetnjave.

Ali še nekaj ve pravi Stražar.

On ve, da živi poleg njega mali brat in tovariš, ki ne more pristopiti v armado Stražarjev, ker mu je oče reven in ker mu mati ne ve, kako bodo jutri dan preživel ona in oče in kopica otrok.

Pravi Stražar to ve. In hoče: Tudi ti, moj revni brat in tovariš, tudi ti moraš v našo armado. Tvoj oče je reven, tvoja mati takisto. Pa bomo mi, ki nam še ni prehudo, pa bomo mi dali še zate, kar treba.

Pa vidi pravi Stražar: Vse polno je bratov in drugov, ki se jim starši bore za vsakdanji kruh. No, dobro! Stražarji zdaj vkup. Pripravimo igro, zapojmo par pesmi in sredstva so tu za brate v potrebi.

Tak je pravi Stražar: V glavi razum, v prsih gorško srce.

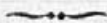
Vida Taufer:

Na morje!

O vzemi mornar me s seboj, tja na morje,
na morje na sinje, svileno obzorje,
kjer barka za barko po vodi hiti,
kjer veter se z modrimi vali lovi.

Srce je nemirno in čaka težko,
da barka zareže v nemirno vodo,
o pridi mornar in ne čakaj nikar,
saj nič me ne plaši hudobni vihar.

Na morje, na morje, me vzemi s seboj,
o morju, o sreči, zapojem s teboj!
Veselo bo barka veslala,
se z nama in morjem igrala.

Drago Supančič:

Trboveljski slavček,

prvi jugoslovanski mladinski pevski zbor med Čehoslovaki.

V Trbovljah! Neusmiljeno lije.

Na postaji živ-žav, nestrpnost, poslednji nasveti mamic in očetov.

Vlak je tu! Vsak išče svoj kotiček v oddelku.

Vlak se premakne in zdrvi v tujino. Vedno dalje in dalje čez državno mejo v Avstrijo, čez Avstrijo v Čehoslovaško. Meja. „Kje je meja?“ — „Tam, glej, tisti kamen je mejnik!“ —

„Včeraj ste mi rekli, da bom videl mejo, pa je samo kamen, kakor na njivi! Mislil sem, da bo velik in visok plot ali zid!“

Vlak zdrdra po čehoslovaških tleh. Vsak Slavček si pripenja na prsa svoj znak — jugoslovansko trobojnico.

C. Volenice! Prva postaja v Čehoslovaški. Radosten nasmeh na licih vseh! Prijazni postajenačelnik, cariniki in obmejni stražniki. Vsi so pozdravljali: „Nazdar slavički.“ — Vlak odbrzi. Zdi se nam, da smo doma. Krasen popoldan — pokrajina lepa in domača. Pripravite se, čez 20 minut izstopimo!“ — „Hura!“ Po nad 24 urni vožnji vendar enkrat na cilju. —

Slavčki pred spomenikom čehoslovaških legionarjev, padlih pri Zborovu. V sredini: pukovnik G. Vavra, podpredsednica J. C. Lige v C. Budjejevicah gospa Dunjevičeva in pevovodja Šuligoj.

Česke Budějovice! Že ko smo se vozili skozi predmestja — burno pozdravljanje. Na peronu množice ljudstva, vojaška godba. — otroci v narodnih nošah obsipavajo Slavčke s cvetjem. Vse je nenadoma pozabljeno: navodila, voditelji in kovčegi! Slavčki jo strumno mahnejo za godbo — kot v Trbovljah, — do vojašnice. — „Gospod komandant, prosim Vas za par vojakov. Slavčki so pozabili par stvari v vozovih.“ — „Kar vzemite jih, kolikor hočete.“ Povedel sem nazaj na kolodvor 15 mož, ki so komaj prinesli pozabljene reči! — Česke Budějovice so nato v ČSR. — Českoslovaška Jugoslovanska Liga, t. j. društvo, v katerem so člani vsi največji naši prijatelji, oskrbuje vse take posete. Ta Liga je oskrbela vse tako dobro, da bolje ne bi moglo biti! Zajtrkovali so Slavčki v vojašnici, v krasni jedilnici, kjer so jim ves čas stregle dame, članice Lige in gospod pukovnik. Da jim je bilo še lepše, je ves čas igrala polkovna godba jugoslovanske skladbe. — Slavčki niso samo debelo gledali, strmeli so. — Po zajtrku so zapeli par pesmi, ki so navzoče nepopisno navdušile. Po ogledu mesta, matineja za šol. mladino. Kakor žitno polje. Glava pri glavici! — Še in še in še! Po odpetem programu so se Slavčki kar pomešali med bratce in sestrice. Zaman smo jih iskali in klicali. — Sklepala so se prijateljstva, dajali se naslovi, spominski darovi, cvetje in drugo. — Razumeli so se popolnoma. „Gspud, se česk pa ni težku, — vse se zastopimo.“ — Po kosilu smo si ogledali znamenito tvornico za svinčnike. Pokazali so nam, kako poteka izdelovanje od začetka do izvršenega svinčnika. Vsak je dobil v spomin tri svinčnike s slovenskim napisom: „V spomin.“

Večerni koncert! Gneča velika, navdušenje še večje. Naslednji dan! Zajtrk z godbo — presrečno slovo in že brzimo proti Plznu.

Črna Plzen! Tako pravijo temu mestu. Že iz daliave nas pozdravljajo. Slavčkom dobro znani, visoki dimniki in črni oblaki. Ti oblaki so od dima, ki se vali iz mnogih tovarniških dimnikov. Plzen je sprejel male Slavčke — mirno, tiho, skoraj neopaženo. Za koncert in matinejo ni bilo zanimanja. Vsakdo si je predstavljal, da je to navaden šolski zbor, kakor ga ima vsaka boljša in večja šola. To mnenje je vladalo povsod in zaradi tega so si Slavčki morali šele priboriti svoje ime.

Tudi v Plznu so Slavčki zmagali. Ali ni časa koncert ponoviti, da bi se prepričali še ostali neverni Tomaži. Treba je naprej!

Vsakomur bije srce močnejše, ko se približujemo Pragi! Zlati, stolpi Pragi, slovanski Meki!! Že se vrstijo ob progi mnoga igrišča za tenis. Z dalje nas pozdravljajo drogovni radijske oddajne postaje Praga. — Predor. — V vsej svoji krasoti se nam prikažejo Hradčani. — Grad na hribu, kjer stanuje in uraduje predsednik Českoslovaške, T. G. Masaryk. Vlak se ustavi. Priklonijo električno lokomotivo. Še par minut — in v Pragi smo.

V čakalnici presrečen sprejem. — Pred postajo sta že čakala dva velika avtobusa, ki sta sprejela v svoje obsežne trebuhe vsak po 50 udeležencev. — Gnljiv je bil sprevod iz čakalnice do avtobusov. — V Plznu so Slavčki dobili od neznanega dobrotnika 12 maslenih štruc kruha. — V splošnem pričakovanju prihoda v Prago smo bili pozabili nanje in tako smo se Pražanom predstavili v maslenimi štrucami pod pazduho! — Prenočišča smo imeli vsi v ferijalnem domu „Domačnost“, hrano pa v akademski menzi. — Ogledali smo si Hradčane, mesto, postajali ob Vltavi pri Legijskem mostu ter opazovali cele oblake galebov, ki so domači kakor golobi, nakupovali si čevlje pri znani tvrdki Bat'a.

(Konec prih.)

BRDAVS

JE VZEL POD IN ODŠEL V ŠIROKI NA
 GA SREČA . PRED JE VPREŽEN PAR
 . OB HODI , NA PA JE .
 „KAM PA, FANT?“ VPRAŠA . — „PO GREM
 ISKAT.“ ODGOVORI . — „KAR NA SE VSEDI,“ DE
 , „BOŠ PRI MENI PODKLADAL, IN
 KISATI POMAGAL, Z NAMI BOŠ , Z NAMI BOŠ !“
 ALI ODKIMA Z : „NE SMEM, MORAM ISKAT PO
 !“ — IN GRE DALJE ČEZ IN . PRIDE DO
 , KJER RASTE VINSKA . NA SO , KI
 BERO IN VESELO . — „HOJ!“ ZAKLIČE MO-
 ŽAK Z NA . „PRIDI POMAGAT, BOŠ JEDEL IN
 VINČEK .“ — „NE SMEM!“ PRAVI . „MOJ ME
 JE POSLAL ISKAT PO !“ — LAČEN IN TRUDEN

PRIDE V VELIKO . HODI PO IN ZAGLEDA
 VELIKO . V OKNU SO . NA POLICAH JE PRI
 „AHA!“ SI MISLI IN STOPI V . V PEKARNI STOJI ZA
 DEBEL . BRDAVS STOPI PRED IN REČE:
 „MOJ ME JE POSLAL PO KRUHA SLUŽIT!“ —
 POMISLI IN ODGOVORI: „NO, PRAV, BOŠ PRI MENI
 MESIL, KURIL, NA PAZIL, DA SE V NE PRE-
 PEČE.“ IN TAKO JE POSTAL VAJENEC PRI DEBELEM
. ALI KO JE MESIL , JE TAKO ZBIJAL PO
 DA SE JE RAZLETELA. JE TAKO ZAKURIL, DA JE
 ŠVIGNIL IZ IN SO MORALI PRITI Z GASILNIM
 OGENJ GASIT; NA PA JE TAKO PAZIL, DA JE POLEG
 ZASPAL IN JE IZ PLANIL , KO SO ODPRLI
. — „S TEBOJ JE **†**.“ JE DEJAL . „TESTA NE
 ZNAŠ MESITI, NE KURITI, NA NE PAZITI. BOŠ PA
 HODIL S OD DO IN NOSIL GOSPODI .“
 IN MU PRIPRAVI POLNO IN IN . BILO JE
 RAVNO NA DAN . ALI SE BRANI: „NE MOREM NO-

SITI ! ZUNAJ JE MRAZ, MENE PA ZEBE V . NA POTI
 ČEZ IN SEM STRGAL .“ — RAZJEZI SE
 IN REČE: „ČE JE TAKO, PA POJDI IN SI PRISLUŽI !“
 — IN GA POSTAVI PRED . BRDAVS VTAKNE V HLAČNE
 IN STOPI NA . VSA SO RAZSVET-
 LJENA. ZA SO VELIKI IN MAJHNI
 RDEČI Z IN DOLGIMI , BELI IN
 PUŠČAVNIK ALI SE NIČ NE USTAVLJA PRED OKNI.
 NAPREJ HITI PO DA BI SI ČIMPREJ PRISLUŽIL .

(Se nadaljuje).

Adam Milkovič:

Ilustriral: Trpin

Medvedek Markee

našo vas so prišli oni dan cigani, pravi cigani — tri voze jih je bilo in četrtega pol. To je bil direndaj! In so jih prišli pogledat možje in otroci iz dveh, ženske pa iz treh vasi. Da, da — ampak taka stvar ni kar tako, o ne. Stari cigan, ki so ga klicali Pero, je zdajci odprl pred ljudmi zaboju podobno stvar, in iz nje je za črnim smrčkom pogledal rjav medvedek, pravi medvedek! Kako srčkan je bil!

„Eeeeee,“ je zapel stari cigan Pero in se ozrl po vaščanih, „pleši, pleši, medula . . . pleši, pleši, medula!“

Debela ženska je prijela boben in je udarjala nanj. Medvedek je zlezl iz kletke, povohal s smrčkom na levo in desno in se postavil na zadnji nožici.

„Pleši, pleši, medula!“

Boben je pel, medvedek pa je žalosten zaplesal. Oziral se je po otrocih, časih obstal in hitro poduhal kruh, ki mu je bil zadišal iz rok vaških otrok, pa se spet prestopil zdaj na levo, zdaj na desno kakor pač pri plesu gre. Potem pa je ubošček naenkrat omahnil in se zvalil v

prah. Vsi so se zasmejali, medvedek pa je proseče pogledal svojega gospodarja in sklenil tački, kakor bi zaprosil: Ne morem več, lačen sem, lačen . . .

Ampak tista debela ženska, ki je imela svetle obroče v ušesih, je še vedno tolkla po bobnu, stari cigan Pero pa je potezal za vrv, ki je bila pritrjena na železnem obroču, ki je medvedka zmirom tako rezal v smrček. Zraven je pokal po zraku z bičem in suval malega nepokorneža: „Pleši, pleši, medula!“

Potem so se mu zablistale ciganske oči in je udaril z bičem po njem: pok, pok, pok . . . je udrihal — dokler se ni medvedek postavil na noge in glasno zavekal. Pa je stari Pero z obema rokama pograbil bič in hotel oplaziti po kosmatincu — ko se je medvedek nenadoma pognal v beg . . . Bežal je kakor je mogel, in kakor je bil majhen, je vendar prav hitro pobiral podplate. Cigani so tekli za njim v gozd, in stari Pero se mu je dobrikal:

„Na, medula . . . na, medula! . . .“ mu je ponujal kruh. Ampak medvedek se ni niti ozrl, še malo ne! Še bolj jo je ucvrl in se izgubil v goščavi . . .

„Alá, alá!“ je kričala tista debela ženska z bobnom sredi ceste, „zdaj nam je pa medula ušla! Alá! Alá!“

Potem je vrgla boben na voz in še sama tekla v gozd iskat medveda. Za njo so jo ubrali še vaški otroci in glasno kričali: „Na, medula, na medula. . .!“

E, pa ni vse nič pomagalo, prav nič. Medvedek je bil že daleč, daleč v temnem gozdu. Za njim se je vlekla vrstica privezana za železni obroček in se zapletala ob grmičevje. Pa se je zgodilo, da je malega begunčka nenadoma potegnilo nazaj. Ujel se je! Kaj bo pa zdaj? je pomislil. Pa ni bilo nič hudega. Potegnil je enkrat, dvakrat in vrstica se je pretrgala prav ob njegovem smrčku. Vesel je bil pa je poskočil, potem pa kar hitro odhlačal dalje.

Ko so se cigani proti večeru vračali iz gozda, so bili vsi žalostni. Otroci so jokali, drugi grdo proklinjali, ženske pa venomer tarnale:

„Ala, ala, zdaj nam je pa medula ušla!“

Stari Pero je ošvrknil z bičem po zraku, udaril potem še po prazni kletki in jadikoval sklonjen nad njo: „Jojme, jojme. . .!“

Ko se je zdanilo, so ga odšli spet iskat. Stikali so med vejevjem, listjem in grmovjem, gledali po luknjah in špiljah — a malega kosmatinčka ni bilo nikjer. . .

Medvedek, buča zvita, pa je ždel tisti čas visoko gori v košatem drevesu in se brezskrbno oziral v vas. Ponoči je bil na tešče pohrustal žabo in sedem črvov pa se je tako počutil še kar dobro. O kako prijetno mu je bilo sredi zelenega gozda v zlati prostosti! Ko se je zmrčilo, je splezal z drevesa, se igral in stikal za mravljinici. Nato je zlezel med listje in zadrnuhal.

Četrty dan so zmetali cigani svoje stvari in otroke na vozove in odšli dalje po svetu. Stari Pero se je še enkrat ozrl proti goščavi in požugal s pestjo: „Uh! Uh!“ kar zobe je stisnil tako je bil jezen.

Medvedek je ta čas čepel na drevesu in gledal nizdol na belo cesto po kateri so se pomikali ciganski vozovi. Če bi se znal smejati, bi se gotovo zasmejal, tako pa je le smrček zavihal in veselo ugriznil v listje, ki mu je zakrivalo razgled.

„Zdaj pa že bo!“ je dejal sam sebi in opazoval svojo kletko, ki je prazna odskakovala na vozu. O, koliko žalostnih dni je preživel v njej, odkar so mu vzeli prostost! Učili so ga plesati po vročih železnih ploščah — to ni bilo malo hudo, vse šape si je osmodil! Zraven so ga še pretepavali in tista debela ženska, ki sojirekli Jozefa, ta je hodila okoli njega z bobnom, venomer tolkla po njem in ga nagovarjala: Pleši, pleši, medula. . . !

(Dalje prih.)

I. TINKINA POVEST

Trda so sreča, trda je zima;
Tinka-sirota pa mamice nima.

Tinka-sirota ni pri očetu,
očka je šel za srečo po svetu.

Morda jo najde, morda se vrne,
morda pa tuja ga zemlja zagrne.

Mamica njena nič več ne čaka,
nič več ne moli, nič več ne plaka.

Kašljala je in drobna je bila,
nekega dne se ni več zbudila.

Tinka je sama. Res so sosedi
vzeli siroto k pečki in k skledi —

»Naj bo,« so rekli, »tja do pomladi.«
Tinka pa ve, da je nimajo radi.

da je ljubezen več kot dobrata,
več kakor kruh in več kot toplota.

Človek brez nje — življenje brez sonca...
žalostna pot je od kraja do konca.

II. TINKINO PISMO

(Tinka sedi sama v slabo razsvetljeni kuhinji in piše na kolenih. Ob pisanju govori.)

Pismo napišem: »Očka moj pridil!« (premiš-
Morda ga sreča, morda ga vidi (ljevaje)

sveti Miklavž, ko pojde po svetu.
Prosim ga: »Nesl ti pismo očetu.

Nimam naslova. Očka ne piše,
v svetu širokem srečico išče.

Dolgo že išče. Sreča se skriva.
Očka jo išče, nič ne počiva.

Jaz pa ga čakam. Sama, brez mame.
Pride naj, s sabo naj Tinkico vzame.

da bova skupaj srečo iskala,
kaj bi brez doma, revlica mala?

Ti ga že najdeš, saj si iz raja.
Saj si na potu od kraja do kraja...

Tudi spoznaš ga. Velik je očka,
močen, bradat in črn kot nočka.

Dober je — toplo me v rokah ogreje,
kadar me vidi, se mi nasmeje.

Sveti Miklavž, odnesi mu pismo,
nič več vsi trije z mamico nismo.

Sama, povej mu, sva v svetu ostala —
čaka in kliče ga Tinkica mala.

Drugega nimam na srečo in v želji
sveti Miklavž, le očka pripelji..."

III. TINKIN SV. MIKLAVŽ

(Tinka je ob pismu zadremala, brleča lučka
ugasnila, v čudovitem nebeškem svitu prihaja
sv. Miklavž z angelčki in govori.)

Pozno prihajamo k revici mali;
koški so prazni, vse smo razdali.

Mnogo je revčkov, vsi so prosili,
angelčki pa so težko nosili.

Sveti Miklavž pač nič ne skopari,
nič ne računa in se — prevari.

Tinka, detece ljubo, oprostil!
Tisočkrat več bi ne bilo zadostil.

(Pogleda Tinki v naročje.)

Pismo! Pogledajte, očku ga piše.
Očku, ki v svetu srečico išče.

(Si zastre oči z roko in zastrmi v daljavo.)

Vidim ga. Daleč je, star je in sključen,
v duši potrj, v telo je izmučen.

Sreče ni našel. Saj se je trudil,
toda nocoj se je truden ves zgrudil.

V bolnici je in skoraj umira...
Ves čas se k belim vratom ozira.

Čaka na Tinko, čaka na mamo...
Detece, kaj boš drobno samo?

Drugim na skrbi, drugim na poti...
Kaj bi ji dali Tinki, siroti?

Angelčki moji, dajte ji krila,
da ji bo duša lahka kot svila,

da bo do sončka mogla zleteti,
kadar bo Tinki težko živeti.

Angelčki, dajte ji pesem srebrno.
Pesem je kakor čudežno zrno.

Pade na duše, v dušicah vzklije
in jih ogreje in jih umije.

Pesmi se pač nihče ne upira —
pesem naj Tinki vrata odpira.

Jaz ji pobožam srcece malo,
da bo le dobre misli poznalo.

Očke poljubim Tinki-siroti,
da se odprejo božji lepoti

koder se daje, kjer se odkriva,
kjer se po svetu širokem razliva.

Koški so prazni nič ni ostalo — — —
Tinko siroto, revlico malo,

pa smo najlepše obdarovali...
naj bi ji ti darovi ostali.

Vlado Klemenčič:

Idrija

Desetletnega dečka me je oče dal v Idrijo v šolo. Mesto, kjer sem preživel štiri leta mladosti, je močno vplivalo na moje mišljenje in čustvovanje.

Mislite si kotlino in okrog in okrog vence gora, ki stoje, kakor bi jih bil kak nagajivi divjak nagromadil drugo na drugo. Malo sonca je v kotlini in dosti dima. Rudnik imajo v Idriji, ki v njem kopljejo cinobrovo rudo. Iz nje pridobivajo živo srebro.

Ko sem stopil v krog svojih tovarišev součencev, mi je bilo malo tesno. Videl sem med njimi mnogo razposajenosti, celo objestnosti, s čemer se nisem mogel sprijazniti; zato sem bil s početka pri vseh otroških igrah in podjetjih ne dosti več ko opazovalec. Ampak opazil sem med njimi tudi toliko smisla za skupnost, da sem se čudil. Kako so ti dečki skupaj držali! To mi je ugajalo. Ščasoma so me, ne brez ugovorov, češ, da sem tujec, sprejeli medse.

Ob prostih popoldnevih nas je bila Idrija polna. Podili smo se po cestah, brodili po plitvi, umazani strugi potoka Nikave, ki teče skozi mesto, plezali po nizkih strehah rudniških delavnic. Včasih smo na lastno pest priredili izlet kamorkoli v bližnjo okolico.

Pri vseh teh podjetjih sem hotel uveljaviti tudi svojo voljo. Ta moja volja je skušala voditi družbo po dostojnih in dovoljenih potih.

Ko je nekoč družba sklenila, da gremo loviti ribe v eno uro oddaljeno reko, je naš poveljnik, čokati, širokopleči Jože, odkazal vsakemu svoj posel. Jaz bi moral loviti kobilice za vabo. To se mi je zdelo prepониževalno. Uprl sem se: „Nalovite si jih sami! Sicer pa je prepovedano.“

Jože me je pogledal s svojimi sivimi, hladnimi očmi in pomignil dvema tovarišema. Prijeli so me in nabunkali. Prvič sem bil tepen od sovrstnikov. Pa me niso boleli toliko udarci kakor zavest, da sem ravnal neodločno, nemožato. Samega sebe me je bilo sram. Sklenil sem, da se „poboljšam“. In res sem postal po tej nezgodi tako zvest tovariš, da so me imenovali celo v komisijo, ki je izvrševala kazni nad neposlušneži.

Tisti ribji lov je čez nekaj tednov prišel na dan. Pri šolski preiskavi so bili obtoženi prestopka le nekateri, ki nikakor niso hoteli izdati svojih tovarišev. Da jim olajšam položaj, sem priznal, da sem bil tudi jaz zraven. Za menoj so se javili vsi ostali. Pela je leskovka.

Idrija je čudovit kraj. Po mojem mnenju žive tam najboljši ljudje pod slovenskim soncem. Čeprav ima mesto okrog 6000 ljudi, žive Idrijčani kakor ena družina. Skoro vsi so v sorodu, vsak pozna življenje svojega bližnjega kakor svoje. In kar je glavno — drže skupaj. Večina moških dela v rudniku: oče je delal, sin dela in bo delal vnuk. Ženske pa klekljajo čipke.

Najrajši sem gledal Idrijo v večernem mraku, ko so se pred vhodom v jamo menjavali rudarji. S svetilkami v rokah so prihajali iz osrčja zemlje: vrsta umazanih mož kakor v procesiji. Resni in umerjenih korakov so stopali proti domu, drugi na delo. Mesto je oživel: pogovori na cesti, klici iz daljave, veseli pozdravi ob snidenju znancev, ki se podnevi niso

mogli videti, škripanje rudarskih vozičkov z nasipov nad reko, nad vsem pa dim in polmrak. In potem je zazvonilo Zdravo Marijo. Siren v tistih časih niso imeli.

Enkrat na leto — spomladi — so priredili rudarsko veselico na posebnem prostoru zunaj mesta, kjer se je reklo „na Zemlji“. To je bilo veselja tudi za mladež. Tam so bili mlaji, zelenje, zastave in čudnoprijeten vonj, ki ga drugače nismo bili vajeni — vonj po rožah. Nad vhodom v zabavišče je bil postavljen napis: Vsi za enega, eden za vse! Godba je neumorno igrala. Moj birmanski boter je pihal v težko, polžasto zavito pihalo, da mu je curkoma lilo z obraza. Stal sem tik njega in se nisem naveličal poslušati njegove trobente: buu — buu — bubu — buu! Še dolgo potem, ko sem bil že v postelji, se je moj ušesni bobnič tresel od tega glasu.

Zvečer so prižgali umetni ogenj in spuščali v zrak rakete. Vse je bilo navdušeno, vzhičeno. Na ta večer smo smeli ostati tudi otroci nekoliko dlje zunaj. Ko je bil ves spored pri kraju, so se začeli ljudje razhajati, zadovoljni, da je vse lepo in v redu poteklo. „Ob letu pa spet — kaj?“ so si klicali. „Kajpa, kadar je veselica „na Zemlji“, gremo vsi!“

V štirih letih, ki sem jih preživel med idrijskimi rudarji dobričinami, sem spoznal, kako je dobro in potrebno, če drže ljudje skupaj. Enkrat sem bil tepen, ker sem bil drugačnega mnenja — pa je bilo čisto prav.

Masarykove besede otrokom

Kako ohranimo mir? — Če ohranijo ljudje v občinah, v deželah in državah prijateljstvo in medsebojno spoštovanje.

Spoštujmo vsakogar, ki opravlja svoje delo vestno in vztrajno.

Tisti, ki ste dobro preskrbljeni, dajte nekaj onim svojim sošolcem, ki nimajo ničesar. Ne dopustite, da drugi stradajo in zmrzujejo.

Skrbite za čistoto svojega telesa. Ne bojte se vode in umivajte se radi. Poleti se kopajte, gibajte se na svežem zraku in sončite se. Ne pozabite dobro zračiti sob in stanovanja. Bodite zmerni v hrani in ne pijte alkoholnih pijač.

Kdor se briga za svoje zdravje, naj skrbi tudi za zdravje drugih. Vse naše življenje ne bi imelo nikakega zmisla, če bi ne skrbeli kakor zase tudi za druge.

Igrajte se z veseljem; če se pa učite in če delate, učite se in delajte resno.

Če hočemo ljubiti svojega bližnjega kot nas učijo že v mladosti, dokažimo to ljubezen z dejanji, ne pa s praznimi besedami.

Petnajstletnica Češkoslovaške republike

Dne 28. oktobra 1933. je preteklo petnajst let, ko je češkoslovaški narod strl verige suženjstva in si izvojeval svobodo in neodvisnost. Svojo neodvisno in močno domovino si češkoslovaški narod ni zgradil čez noč, temveč je bilo treba za to sto in stoletnega boja. Kakor mi, Slovenci, je tudi ta narod trpel pod tujčevo peto. Kakor nas, je tudi nje oholi Nемеc hotel potujčiti in zasužnjiti. Ali nesvobodni češkoslovaški narod je stoletja in stoletja skrbno čuval svoje narodne šege, običaje in svoj jezik. In kakor pri nas, je tudi v Čehoslovakih živel vera v boljše bodočnost in želja po svobodi in samostojnosti. Sto in sto let se je ta želja širila med narodom in se zapisovala v srca vseh, ki so ljubili svoj jezik in svoj narod. Svetovna vojna je zrušila nemštvo in na njegovih razvalinah so si svobodoljubni narodi ustvarili svoje države.

V dobi petnajstih let je Češkoslovaška pokazala veliko življenjsko silo. Od leta do leta je stalno napredovala. Nenavadna vztrajnost češkoslovaškega naroda bi lahko služila za zgled marsikateri starejši državi.

Češkoslovaška država je še mlada, ali vendar uživa že danes tak ugled v svetu, kakor malokatera druga. V čem obstoji njena moč? V velikosti, ali morda v bogastvu, ali morda v mogočni armadi?

Ne! Moč Češkoslovaške republike obstoji v tem, da se vsak Čehoslovak čuti v duši člana svoje države. Odrasli in otroci, vsakdo na Češkoslovaškem ve, kaj je dolžan svoji državi. V tem složnem delu za skupnost tiči vsa moč mlade republike. Kakor en moč je ves češkoslovaški narod združen okoli sivolasega svojega predsednika T. G. Masaryka.

Za nas Jugoslovane pa je Češkoslovaška republika še posebnega pomena. Jugoslavija se je po potokih prelite krvi skoro istočasno osvobodila. Oba bratska naroda sta skoro istočasno strla moč zatiralcev in si ustvarila svobodno državo. Zaradi tega ni čudno, da sta se ti dve slovanski državi združili v zvezo, ki postaja od dne do dne močnejša. To zvezo je ustvarila bratska ljubezen in državna potreba. Kajti mnogo je sovražnikov, ki bi si kaj radi spet osvojili komaj osvobojene narode.

Ta državna potreba je pritegnila v to zvezo še Rumunijo. In tako je nastala trozveza

Mala antanta, ki je vsem našim sovražnikom trn v peti. Marsikdo bi rad zasejal razdor v to zvezo. Ali zaman! Mala antanta stoji trdno in neuklonljivo.

* * *

Kakor Češkoslovaška, slavimo tudi mi vsako leto dan osvobojenja in zedinjenja. 1. dec. vsakega leta nas spominja dne, ko smo s Hrvati in Srbi ustanovili svojo lastno državo in nam je zasijalo sonce svobode. Tega dne se spominjamo vseh borb naših prednikov, ki so žrtvovali vse, da so nam ustvarili, kar je človeku najdražje: svobodo in neodvisnost. Ali tega dne ne smemo gledati le na to, kar je bilo, naš pogled mora biti vprt tudi v bodočnost. Strniti moramo svoje vrste, da nam bodočnost ne vzame spet tega, kar že imamo. Kakor se Čehoslovaki zbirajo okrog svojega sivolasega predsednika, tako se moramo tudi mi okleniti svojega priljubljenega vladarja, ki je prispodoba edinstva.

Desetletnica turške republike

Pred desetimi leti, 29. oktobra 1923. je Mustafa Kemal napravil konec turškemu cesarstvu in proglasil republiko. Stare Turčije, ki so jo vladali turški sultani skoro tisoč let, ni bilo več. Na njenih razvalinah je vstala mlada miroljubna država. Do tega leta je bila Turčija namreč v neprestanih vojnah. Država je propadala, najboljši možje so umirali na bojiščih, na vrata ljudskih domov pa je trkal glad. Vse to je videl Kemal paša, ki je po svetovni vojni bil nadzornik turških armad v Anatoliji in se odločil, da reši svojo domovino. V daljni Mali Aziji si je pridobil vojaštvo in se uprl sultanu, ki je vladal v Carigradu. Ali sultanu so pomagali evropski zavezniki, posebno pa Grčija, ki bi bila rada obnovila staro grško cesarstvo in si prisvojila starodavno prestolico Carigrad. In tako je prišlo do nove vojne. Ali Mustafa Kemal je to pot premagal Grke in jih vrgel iz Turčije. Vojna je bila kratka, a grozna. Smirna je v temni noči vzplamtela in izginila in strašnem požaru. Turčija je bila rešena in sklenila je mirovno pogodbo. Po tej pogodbi je Turčija dobila sedanje meje. Kemal paša pa ni še miroval. Svojo zmago je hotel izkoristiti in svojo domovino povsem rešiti. Zaradi tega je odstavil sultana in proglasil 29. oktobra repub-

liko. Za glavno mesto pa je Turčiji določil Ankaro. Turki smatrajo Kemal pašo za narodnega junaka. Nadelo so mu priimek „gaza“, kar pomeni: zmagovalec.

Naša država živi z mlado turško republiko v prijateljstvu. Kajti to ni več država sultanov, ki so vpadali v naše dežele in ubijali in pustošili in plenili. Kosovo je bilo maščevano. Stare Turčije ni nikjer več, mlada, miroljubna Turčija pa stoji pred lepšo bodočnostjo.

Morski vrtinec

Ničesar se mornar tako ne boji, kot morskega vrtinca. To je vodni steber, ki se ob nevihti dvigne na morju. Vrti se z neznansko naglico in ruši in dviga vse, kar mu pride na pot. Gorje ladji, ki jo zagrabi. V hipu polomi in odnese jambore in vse, kar je na krovu.

Pred morskim vrtincem pa tudi niso varna obmorska mesta in naselbine. K sreči so morski vrtinci na našem morju zelo redki. Ali letos nam ni prizanesel. V oktobru je obiskal naš otok Hvar, ki je eden najlepših otokov Jadranskega morja. V neki oktobrski noči je zadivjala nad Hvarom silna nevihta s točo, dežjem in gromom. Ljudje so tam vajeni neviht, pa se zanjo niso preveč zmenili. Ribiči so bili pravočasno opazili, da se bliža nevihta in so nenadoma prijadrali in priveslali domov.

Ali nenadoma se dvigne iz morja steber in med bučanjem in treskanjem privihra nad tri vasi v okolici mesta Hvara in poruši vse, kar mu pride na pot. V hipu so bile vse tri vasi opustošene. Koder je divjal vodni steber, so se hiše tresle, kakor bi bile iz papirja. Vrtinec je ruval drevesa, dvigal kamenje in spuščal vse zopet na tla. Nato se je vrtinec izgubil v bližnjih gričih, s katerih so se vtili silni hudourniki, ki so uničili še to, kar je ostalo. Voda je rušila zidove, odnašala najbolj debelo kamenje, pulila drevje in uničevala kmetom lepa polja. Kjer so bili še prejšnji dan lepi vinogradi ali zeleni nasadi oljk, tam je danes puščava. Koder je divjal vihar, so v dolžini petih kilometrov izginili vsi vinogradi, pa tudi vse drevje, ki je raslo tam. Ves kraj izgleda kakor struga reke, ki je naenkrat usahnila.

Nova očesna bolezen.

V mehičkih državah Oaxace in Chiapas se je razširila čudna nalezljiva očesna bolezen. Nad 50.000 Indijancev je do zdaj oslepel. Čeprav se oblastnije silno trudijo, da zajezijo to epidemijo, se jim do zdaj še ni posrečilo. — Zdravniki so dognali, da se je pojavila mala rdeča muha in kogar ta piči, oslepi. Najprej dobi človek na glavi nekake bule, kjer se pojavijo mikrobe, ki se prerijejo počasi do oči. Očesni živec otrpne, vid peša bolj in bolj, dokler ne nastane popolna slepota. To je ena najstrašnejših nalezljivih bolezní, kar jih pozna človeštvo.

Koroški plebiscit in Rapallo. V kratkem smo imeli dve žalostni obletnici. Dne 20. oktobra je minulo 15 let, ko smo po nesrečnem izidu glasovanja na Koroškem izgubili to lepo deželo, 12. novembra pa je bilo 15 let, odkar so nam po nesrečni Rapalski pogodbi vzeli Primorsko. Več kot ena tretjina slovenskega naroda je izven mej naše domovine. Njih življenje je eno samo neskončno trpljenje. Samo nekaj jih drži še pokoncu: upanje. Naj bo naša misel vedno pri njih!

Ivan Pregelj, eden naših najboljših pisateljev, ima petdeset let. Ob tej priliki so pisali vsi listi in mesečniki o velikem Pregljevem dosedanjem delu v slovenski književnosti. Pisatelj sam pa je ob svoji petdesetletnici molčal, le vam, ki vas ljubi, je izpregovoril po „Našem rodu“ nekaj toplih besed v poslanici, ki jo objavljamo na uvodnem mestu.

E. Ganglovo šestdesetletnico slavimo te dni, šestdesetletnico moža dela, moža borbe. Mladina Gangla dobro pozna ne le kot mladinskega pesnika in pisatelja, ne le kot vodjo Sokola, našega zdravega mladega roda, ki vstaja, mladina ga pozna kot ustanovitelja „Zvončka“ in kot človeka, ki mu gre največ zaslug, da se je naše mladinsko slovstvo tako razvilo. Zato mu je iz srca hvaležna.

Fran Milčinski, ki ste ga tako ljubili, je umrl. Pravkar je minilo eno leto od tistega žalostnega dne. Ne bomo govorili o njem in njegovem delu, saj ga vsi tako dobro poznate. Le iz njegove zapuščine prinašamo ob tej priliki veselo zgodbo, da vam takó še po smrti sam izpregovori.

Dragi dečki!

V šoli se vadite tudi v ročnem delu in marsikak lep izdelek prinesete domov za uporabo ali okrasek. Seveda se vam včasih kaka reč ponesreči in ne izgleda tako lepo, kakor ste si jo zamislili in kakršno ste hoteli imeti. Predmeti iz papirja, lepenke, lesa in drugih snovi vam mnogokrat delajo preglavice, posebno zato, ker včasih nimate nikogar, ki bi vam dal dober svet in vas napotil na pravo pot. Marsikako stvar bi doma radi izgotovili ali pa popravili, pa nimate pravega poguma, kako bi stvar začeli. Tu pa tam vidite predmet, ki vam je izredno všeč in tudi napraviti bi si ga upali, pa ne veste, kako se pobarva, posebri, pozlati ali kako drugače okraši. Vaši prijatelji, ki izdajajo ta list, poznajo vse te vaše težave in so zato sklenili, da vam tudi tu pomagajo. Poverili so mi nalogo, da vam priskočim na pomoč, kadar boste potrebovali navodil. Z veseljem sem sprejel ponudbo in vam bom pomagal, kadarkoli boste želeli. Kdor izmed vas bo hotel pojasniti o tem ali onem delu, mi bo na kratko in jasno napisal svoje želje in v prihodnji številki lista bo že dobil navodilo, kako naj dela, da bo izdelek tak, kakršnega si želi. Tudi razne napake, ki so se pojavile na opravljenih izdelkih in katerih se hočete v bodoče ogniti, mi sporočite in skušal vam bom dati dobre in zanesljive nasvete in navodila.

Nekaj vprašanj sem že dobil in odgovorim nanje takoj danes.

1. vprašanje: Lansko leto sem dobil za Miklavža pozlačene orehe, ki so mi bili zelo všeč. Prosim vas, povejte mi, kako se orehi pozlati, ker bi jih letos sam rad pozlatil.

Odgovor: Orehi in tudi drugi "sadeži" se zlate s tako imenovano zlato peno, ki je stolčena iz medi (t. j. zlitina iz bakra in cinka). Prodajajo jo v vseh večjih trgovinah z barvami in je prav po ceni. Nasprotno pa je prava zlata pena, ki je iztolčena iz zlata (cekinov) zelo draga. Na oko sta si obe peni zelo podobni — ampak prava zlata pena nikdar ne počrni, navadna pena pa izgubi svoj sijaj in potemni posebno na vlažnem

kraju. Za "orehe" boš vzel seveda navadno peno. Orehe namaži s kako lepljivo snovjo n. pr. gumijem, lepom iz škroba ali moke ali kar je najbolje: z raztopljeno želatino, ki jo dobiš skoraj v vsaki špecerijski trgovini za mal denar. Želatino prodajajo v tankih, prozornih ploščicah in jo porablja tudi kuharice pri pripravljanju nekaterih jedi. Košček želatine (kakih 10 cm²) denes v lonček v vročo vodo (1/4 kozarca vode), da se v njej raztopi. Z raztopino namažeš oreh. Preden se želatina (gumi, lep) na orehu popolnoma osuši, odtrgaš ali odrežeš z nožem primerno velik kos pene in ga pritisneš nanj. Pena, ki je zelo tenka, se ti bo morebiti raztrgala, pa to nič ne de — preko raztrgane pene položi drug kos in ga pritisni z mehko krpo na oreh. Ko se bo plast pod peno (želatina, gumi, lep) dobro posušila (čez kako uro) vzemi malo vate ali kak mehak čopič in narahlo odstrani od oreha peno, ki je odveč in imel boš take zlate orehe, da bo veselje.

2. vprašanje: Po nesreči sem zadel kipec od mavca tako močno, da je odletel en kos. Prosim, ali se da ta odbiti kos pritrditi na staro mesto tako, da bi se preveč ne poznalo?

Odgovor: Odbiti kos lahko pritrdiš, in sicer takole: Obe ploskvi, kjer se stikata odbiti kos in kipec namaži dobro z vodo. V steklenico si vlij nekaj žlic vode in v njo počasi siplji mavec. Med vsipanjem dobro mešaj in ko bo zmes tako gosta kakor redka smetana, namaži obe ploskvi, kateri si namočil in ki morata biti še vlažni, s tekočim mavcem. Paziti moraš, da se ploskvi dobro vjemata in da se ti mavec prezgodaj ne strdi. Oba kosa tišči trdno skupaj ali pa jih poveži s širokim trakom, seveda tako, da ne poškoduješ kipa. Čez kako uro, ko se mavec dodobra strdi, odstrani trak in z nožem ali steklitim papirjem previdno odstrani mavec, ki je pogledal ob straneh namazanih ploskve. (Mavec, iz kakršnega je bil vlit tudi poškodovani kip, prodajajo v obliki belega prahu [moke] in stane kg 2—3 Din).

3. vprašanje: Žeblički, s katerimi zbijam tanke deščice, mi skoraj vselej razkoljejo les. Kaj naj storim?

Odgovor a Žeblički so najbrž predebeli in jih zabijaš morebiti tudi preveč ob kraju deščice. Uporablaj tanjše žebelje in napravi s tankim svedrom ali šilom drobno luknjico, skozi katero zabiješ potem žebelj. — Tudi razganja les okrogla konica žeblja, zato jo s kleščami odšipni, da nastane mesto okrogle,

dletasta konica. Če zabiješ priščipnjeni žebliček tako, da preseka lesne letine (dolžina konice mora ostati pravokotno na letine) potem se ti les ne razkolje.

Alojz Novak,
Ljubljana, VII, II. dr. mešč. šola.

Za smučanje in sankanje

Kmalu bo 'sneg'. Vem, da se še veselite smučanja in sankanja. Ali pa imate tople volnene opreme? Če ne, deklice, je še čas, da si jo napravite. Le pogledjte sliko, ali vam ne ugaja?

Preskrbite si srednjo debelo volno v dveh barvah. Rabimo 3 štrne glavne, v našem primeru rdečkastorjave, in 1 štrno temnorjave volne. Izbira barv je lahko poljubna. V mamini zalogi poiščite 5 primernih pletenk.

Delajte po popisu, kot sledi: Najprej čepica.

Nasnujemo narahlo 100 petelj, porazdelimo jih na 4 pletenke. Pletemo v krogu, eno vrsto desno, drugo levo, tako menjaje ves rob, ki ga vidite na sliki. Pričnemo s temnorjavo, pletemo 4 vrste, nato 6 vrst rdečkastorjavih, zopet 4 temnorjavih, 6 rdečkastorjavih, 4 temnorjavih in 6 rdečkastorjavih. S tem je rob gotov, pričnemo oglavje in delamo same desne, kot nogavico, 12 cm visoko. Sedaj začnemo snemati v sredi vsake pletenke, takole: 10 petelj popleteno desno, 11. in 12. snamemo, 13. je desna, 14. in 15.

zopet snamemo, ostale petlje pletemo do konca pletenke desno. Ponovimo na ostalih 3 pletenkah. Po tej vrsti pletemo vedno eno vrsto samih desnih, v prihodnji pa zopet snemamo. Ko nam ostaneta na vsaki pletenki samo 2 petlji, iste popletemo, da ostane samo ena. Iz te skvačkamo 8 verižnih in v vsako verižno eno gosto šibično, potegnemo nitko na notranjo stran in zašijemo, čepica je gotova.

Šal. Nasnujemo 50 petelj. Pletemo z 2 pletenkama, vedno desno. Črte tečejo poševno, zato delamo tako-le: V začetku vsake vrste najprej skrajno, nato eno vzdignemo, pletemo do konca desno, predzadnjo in zadnjo desno snamemo, popletemo še skrajno. Pazimo le na to, da vedno na isti strani dodajamo, na kateri tudi snemamo.

Razvrstitev barv je: 14 vrst rdečkastorjavih, 4 vrste temnorjavih, 6 rdečkastorjavih, 4 temnorjavih, 6 rdečkastorjavih, 4 temnorjavih, 14 rdečkastorjavih. Ponovimo prej opisano razvrstitev. Tem črtam sledi 140 vrst rdečkastorjavih in ponovitev prej opisanega vzorca črt.

Nitke, nastale pri menjavi barv, zašijemo.

Rokavice: Volnene rokavice pletemo vedno nekoliko večje, ker se volna skrči, ako se zmoči.

Nasujemo 40 petelj in pletemo 8 vrst eno levo, eno desno. Sledi ena vrsta desnih, v naslednji vrsti pa že začnemo širiti za palec. Dodajemo na 2 zaporednih pletenkah in sicer poljubnih, na eni na koncu, na drugi v začetku. Na petlji, kjer dodajemo na koncu, spletemo najprej 8 desnih, dodamo 1 petljo, popletemo ostali 2 desno. Na prihodnji pletenki popletemo najprej 2 desni, dodamo 1 petljo in pletemo do konca desno. Ostali 2 pletenki popletamo kot do sedaj, brez spremembe, 3 vrste pletemo samih desnih in 4 zopet na prej opisan način dodajemo. Ko smo dodali 6 krat, imamo 16 petelj namenjenih za palec. Naberemo jih na zaponko ali nitko. Ker imamo sedaj na tistih 2 pletenkah, na katerih smo širile za palec le po 8 petelj, jih dosujemo na vsako še 2, tam, kjer smo odstranile petlje za palec na zaponko. Število petelj je sedaj isto kot v nasnutku. Pletemo same desne, da sega delo do začetkov prstov. (Pomeri!) Ko je dovolj, razdelimo petlje za prste. Na palčni strani vzamemo od obeh pletenk po 6, druge naberemo na nitko. Teh 12 je premalo, zato dosujemo med prstoma še 2, da je vseh 14 in jih razdelimo na 4 pletenke. Pletemo desno, skoro do konca prsta (pomeri!), nato v vsaki vrsti in vsaki pletenki snemamo. Ko imamo še samo 4 petlje, jih popletemo in močno zašijemo.

Za sredinec vzamemo iz nitke na hrbtni strani rokavice kot tudi na notranji strani po 5 petelj. Ob kazalcu, za kazalec dosnuti 2 petlji, poberemo na pletenko, ob sredinecu pa dosujemo 2. Vseh petelj je zopef 14, pleteno kot kazalec. (Pomeri!)

Slično delamo prstanec in mezinec. Za mezinec vzamemo ostalih 10 petelj in ob prstancu dosnuti 2. Kot te prste izvršimo tudi palec.

Rokavice so sedaj gotove, treba je le še zapestnic. Ob nasnutku enakomerno naberemo 60 petelj, torej 20 več, kot jih ima nasnutek. Čeprav imamo petlje na 4 pletenkah, ne pletemo okrog, ampak pustimo ob mezinčni strani zapestnico odprto. Pletemo vedno desno. Najprej 18 vrst rdečkastorjavih, nato rob s tremi, temnorjavimi vrstami. (Glej rob čepice!) Na koncu vsake 5 vrste na obeh straneh zapestnic za eno petljo razširimo.

Rokavice samo s palcem so za zimski šport tudi zelo uporabljive.

Do začetka prstov delamo kot prej opisano. Mesto, da tu razdelimo za prste, pletemo še kar naprej, da sega rokavica do konca mezinca. Od tu naprej snemamo in sicer samo na palčni in mezinčni strani, na eni pletenki na koncu, pri naslednji v začetku. Med snemanjem pletemo samo 4 krat ali 5 krat po eno vrsto desnih vmes, nato pa snemamo v vsaki vrsti.

Andreja Skulj-Grumova.

Kako je vozil Sruga svoj „mertik“.

Iz našega kraja so hodili nekdaj vsako leto revnejši sloji na Hrvaško žito mlatit. Zaslužek je bil vsaki deseti mernik tistega žita, ki se je namlatilo. Ta zaslužek se je imenoval „mertik“. Seveda sta šla po dva mlatiča skupaj in si potem zaslužek razdelila. Zaslužilo se je dobro; marsikateri si je tako pridobil več žita, kot si ga mi mali posestniki pridelamo. Žal je sedaj to minulo, stroj

je izpodrinil kakor povsod drugod, tudi tu siromaku delo in kruh.

Bilo je pred kakimi osemnajstimi leti, ko je prebival v našem kraju s svojo družinico neki viničar. Sruga po imenu. Tudi on je šel tisto leto na Hrvaško mlatit in si zaslužil obilen mertik.

Nekega vročega dne se napoti z ročnim vozičkom ponj. Naložil je zvrhan voziček z vrečami, ki so bile polne prelepega hrvaškega zrnja. Vroče mu je bilo, da mu je pot lil po obrazu, ko je vlekel voziček po prašni

cesti in šlo je zelo po malem. Ko pa je pripeljal do strmega klanca, po katerem vodi cesta na naš prelepi Hajndel, je pa opešal in ni več mogel dalje. Ni šlo in ni. Moral je pustiti voziček in si iti iskat pomoči. Pri našem sosedu je prosil za vola in ga tudi dobil. A hudomušni vol Ričko ni maral s tujim možem, moral je z njim tudi domači sin Ivan. Ker pa je bil voziček ročni, je bilo kaj težko pripreči vola. Po malem se jima je vendar posrečilo vpreči ga ali drugače ni šlo kakor, da je Sraga moral voziti poleg njega in uravnavati voziček lepo po cesti.

Bilo je okoli druge ure popoldne, ko so v poletni vročini muhe najhujše, Ričko je imel rep vedno pokonci in nemilo otepal z njim tudi svojega dvonovega tovariša. Po klanecu in cesti do prvih hiš je šlo še precej dobro, ker tu vročina še ni bila prehuda in je bil ob cesti gozd, ki dela prijetno senco. Kaj čudna in smešna je bila ta vprega. Vsi smo drli vkup in se smejali, kar pa seveda ni bilo ne Ričku ne Sragi po volji. Ivanu, ki je vodil to čudno vprego je bilo silno zabavno, smejal se je, da se je tolkel po bedrih in so mu od smeha solze tekale po licih. Mislili smo že, da bodo srečno pripeljali do Sragove hišice in tudi bi, ako se ne bi pri Drašovih zgodilo nekaj navadnega: namreč kokoš je znesla jajce, prikokodajsala pred hišo in oznanila svojo koristnost z glasnim:

Kokodak, kokodak,
sem znesla jajce kakor polovnjak, polovnjak,
da bodo oče imeli za tobak, tobak.

Ričko se ustavi, posluša, ušesa pokonci, rep kvišku, se zblincne tako, da zleti Sraga daleč na eno stran. Ivan pa na drugo stran, se meni nič tebi nič obrne in halo nazaj v beg proti domu. Moj oče in jaz sva stala na cesti pri naši mlaki in gledala za njimi. Ko pa oče vidi, da Ričko beži proti nama, so ga hoteli ustaviti. Pa kako in s čim? Pri rokah niso imeli ničesar, hitro snamejo klobuk z glave in začnejo z njim mahati proti Ričku, kakor da bi hoteli ustaviti vlak (svoje dni so bili železničar). Ali Ričko ni maral za ta signal, pač pa si je menda mislil, da ga tako pristrčno pozdravljajo in leti naravnost proti njim. Butne proti klobuku tako, da se mu ujame na rog in ker je imel klobuk na vrhu luknjo, se mu potisne na čelo in mu zakrije eno oko. Ko Ričko začuti klobuk na svoji

glavi, začne lepo korakoma hoditi, kakor da bi s klobukom vred tudi njegova in mojega očeta starost prešla nanj. Močno so se začudili sosedov oče, ko je prikorakal tako slavno pokrit njihov Ričko domov.

Kakor pri vseh takih prilikah, tako smo tudi mi gledali vola in šli za njim. Na ona dva, ki sta bila pa tako nemilo brcnjena, smo se spomnili šele potem. Ivanu je tekla iz brade, kamor ga je Ričko s taco poljubil, močno kri in delal je take spake, da nismo vedeli ali se smeje ali joče. Ubogi Sraga pa je ječal ob bregu pri cesti in še vedno bil tam, kamor ga je Ričko tako nemilo poslal. Zbiral je vkup svojega rojstva kosti. Poslali smo po njegovo ženo, Srago spravili na voziček in tako je njegova žena imela kmalu moža in mertik doma.

Marija Meškova
iz Hajndla pri Vel. Nedelji.

Dragi naš Rod

Jaz sem že peto leto tvoj naročnik. Nikoli še nisem čital, da bi se kdo oglasil iz Laškega. In vendar je tako lepo naše Laško. Ima lepo Terma kopaljšče. V poletju prihaja k nam zelo veliko tujcev. Letos smo zgradili tudi lep Sokolski dom. Starešina sokolskega doma je naš župan g. dr. Roš. Imamo lepo dvorano, v kateri mi mali sokolički z veseljem telovadimo. V kratkem dobimo tudi novo pivovarno in tekstilno tovarno.

Vidali Vill.

Čuvajmo naše morje

Lepa je naša država, a še lepše je naše morje.

Pohlep po našem morju in naših tisočerih otokov je zelo velik. Ali mi ga ne damo! Kajti država, ki ima morje, ima oči in vrata v svet. Ko bi mi ne imeli morja, bi bili nepoznani. Tako pa plapolna naša trobojnica v vseh oceanih. Vsako leto pride na naše morje mnogo tujcev. Tudi kraljevska rodbina prihaja vsako leto na morje. Naše morje in obala sta zelo lepa. Sedaj smo tudi pri nas v Žireh ustanovili „Jadransko stražo“.

Čuvajmo naše morje in ne pustimo, da bi druga roka gospodovala po našem morju.

Mlinar Zorka,
v Žireh.

Rešitev ugank

Sprejela včeraj sem „Naš rod“
prebirala ga vsepovsod
sem našla tudi tri uganke,
nastavljene kot vrabecem zanke,
razmišljala sem koj z glavo
in upam, da darilce bo.

1. Res kot vrveca jaz cvetim,
ko pa mi odpade cvet,
se počasi debelim
in do jeseni dozorim.
Takrat me otrok ljubi
in odrasli tudi.
In ko mi gospodinja jedro zmelje,
z medom zmeša in v kolače zdevlje,
sem pečen, za gospoda, kmeta in berača
okusna jaz pogača.
2. Kaj, ko bi ta, ki je uganko zložil,
lepo zložno, za volanom avto vozil
in bi ga bolha vsčipnila na vrat?
Najbrž bi bolho z roko šel iskat
in zdrknil z avtom vred v prepad!
3. Če sonce sije,
res me treba ni,
a dež če lije,
kaj brez mene bi?
Če moker si do kôsti,
ne škodi ti zelo v mladosti.

Sedaj pa ti umetnik,
ki zložil si uganko,
ne bodi mi nevšečnik
izreci mi polvalo.
Pa še darilca tri
za to podari mi.
Sem sirota taka,
še enega imam jaz brata
in sestric manjših pol ducáta.
A oče moj, ki je kovač,
je razcefran kot kak berač,
pa kljub tej krizi hudi,
se še potrudi,
da za „Naš rod“ denar mi nudi,
čepprav se krega
ko v žep sega.

Slavica Rižnar, Ivanjkovci
višja nar. šola, Svetinje.

Moji vtisi z morja

Letos sem bil že drugič na morju. Bilo je meseca oktobra zvečer, ko smo odpotovali z železnico v Split. Mimogrede je bilo dokaj zanimivega. Najbolj so mi ugajala oljčna drevesa, smokve in limone, ki so se vrstila med vinogradi. Takrat smo se vozili skozi Kaštele. Kras je ponehaval in bližali smo se Splitu. Še nekaj vožnje, pa se v nižavi pokaže morje. Imel sem občutek, da leži v dolini meglja. Motila me je modra sivkasta gladina, na kateri sem šele pozneje opazil jadrnice.

Čuden nemir se me je oprijel. Morje, k tebi prihaja „sin planin!“

Prestopili smo na parnik, ki je odhajal za Dubrovnik. Razgledoval sem se po okolici. Mesto Split je velika trgovska luka: Poleg nas je bilo v pristanišču več parnikov, jadrnic in ribiških ladij. Na vseh so se vile naše zastave. Na drugi strani, kamor je seglo oko, se je pa raztezalo veličastno morje. Mirno je bilo, tako pokojno, kakor da bi dremalo.

Kmalu je naša ladja odplula. Kapitan je dal neka znamenja in že smo pluli mimo svetilnikov. Split je bil še malo viden, ko je sameval pred nami otok Brač. Morski ptiči, galebi, so krožili nad ladjo, ki je brzela dalje proti odprtemu morju. Vrstila se je slika za sliko: tu otočič, tam zaliv, zadaj gola obala, posejana z lepimi obmorskimi naselbinami. Okoli vasi pa so se pasle ovce med južnimi drevesi.

„Kumanovo“, naša ladja, je nenadoma dala kratek pisk. Pristajali smo na Hvaru. Izmenjali so se potniki in pošta, pa hajdi dalje proti Korčuli. Po peturni vožnji smo se izkrcali. V Korčuli, vedno zelenem mestu, smo prebili teden brezskrbnih dni. Sončenja kopanja in veslanja je bilo dovolj! V svežem obmorskem zraku smo počrneli, da je bilo kaj! Nazobali smo se grozdja in najedli rib. Težko je bilo slovo od palm in drugega zelenja. Ukrcali smo se za povratek. Z žalostjo sem dal Splitu slovo.

Na domu obujam spomine na lepe dneve. Teši me pa zavest, da bom kot podmladkar „J. S.“ zopet kmalu občudoval in užival dobrote morja.

Jadran je naše zdravje — zdravje pa je naša moč!

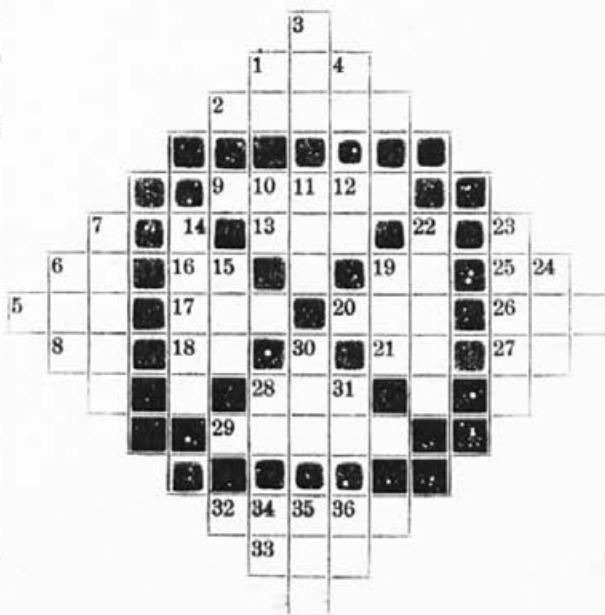
Žužek Nande
iz Lesc pri Bledu

Križanka

(I. Gabršček — Guštanj)

VODORAVNO:

- 1 turška gostilna in kavarna
- 2 naziv meniha
- 5 potrebna v kubinji
- 6 predlog
- 8 kazalni zaimek
- 9 pokošena trava
- 13 nedeločnik od „idem“
- 16 razum
- 17 zakuha v juhi
- 18 ploskovna mera
- 19 kazalni zaimek
- 20 najvišje bitje
- 21 pa
- 25 ševnik
- 26 spada h gostlin
- 27 es
- 28 potrebščina za kovača
- 29 nema oseba
- 32 ime Ljubljane iz rimskih časov
- 38 žensko ime

NAVPIČNO:

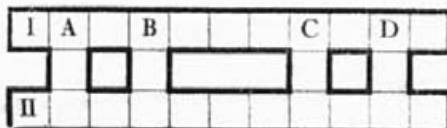
- 1 meduget
- 3 uzmovič
- 4 nikalnica
- 6 cesta
- 7 tuj denar
- 10 osebni zaimek
- 11 oče
- 12 osebni zaimek
- 14 turški sultan iz l. 1389
- 15 kar pride za vojno
- 19 orožje
- 22 praznik v gozdu
- 23 vrtna zelenjad
- 24 del glave
- 28 osebni zaimek, sred. sp.
- 30 število
- 31 mednei
- 34 osebni zaimek
- 35 oda
- 36 predlog

Lestvica

(Vladimir Puc — Ljubljana)

VODORAVNO

- I. pisatelj, katerega stoletnico smo slavili nedavno.
- II. priljubljena povest, ki jo je spisal naš pisatelj Fran Levstik.

NAVPIČNO:

- A. razjeda železo.
- B. rabimo pri šivanju.
- C. mlečni izdelek.
- D. žensko krstno ime

Skrivalnica

(Vladimir Puc — Ljubljana)

L I N H A R T
N A P O L E O N
V O D N I K
K U M E R D E J
Z O I S
L J U B L J A N A
M A S S E N A

Ako pravilno premakneš zgoraj navedena imena, čitaš v srednji vrsti ime province, ki je obstojala pri nas pred 100 leti.

Kdor reši pravilno „Križanko“, „Lestvico“ in „Skrivalnico“ ter bo izžreban prvi, dobi žepno uro.

Drugi izžrebanec dobi nalivno pero, ki jo je za to darovala tvrdka Prelog, Ljubljana, Marijin trg.

Tretji izžrebanec dobi lepo vezano mladinsko knjigo.

Rešitve naj se pošljejo najkasneje do 10. decembra 1955.

P
omorska
biblioteka
Jadranske
straže.

Izvršni odbor Jadranske straže je sklenil izdajati letno gotovo število koristnih knjig, ki naj bi med ljudstvom vzbudile močno pomorsko zavest in prepričanje, da je morje velike važnosti za naš narod in državo.

Prva zbirka teh knjig izide v začetku decembra tega leta in bo vsebovala naslednje knjige:

1. Ferdo Šišić: Predvojna politika Italije in postanek londonskega pakta.
2. Djirometa Hubert: Življenje našega Jadrana.
3. Jadranski: Zader in okolica.
4. Vlado Ivelić: Spomini iz pomorskega življenja.
5. Johan Bojar: Poslednji viking.

Ni dvoma, da bo pomorska biblioteka Jadranske straže našla razumevanje in odziv v širši javnosti, ker obravnava različna vprašanja, ki zadevajo naše morje. S pomorsko biblioteko bo naša javnost dobila večje razumevanje za morje in pomorska vprašanja, kakor tudi za korist in važnost morja in tako razumela stoletne borbe našega naroda, da to morje ohrani državi za vselej. To bo privedlo do tega, da se bo marsikdo zamislil ob besedi „morje“ in bo v svoji duši iskal in končno našel način, kako podpreti stremljenja Jadranske straže, katere geslo je „Čuvajmo naše morje“.

Naročnina znaša Din 70— letno, ako bo ista plačana v celoti do 1. decembra. V primeru, da se članarina ne bi plačala, se kasnejša naročnina zviša na Din 80—. Na račun naročnine je treba pri naročilu plačati Din 20—, ostanek pa do 1. decembra t. l., ker se bodo knjige sicer poslane po povzetju. Denar naj se vpošlje naprej.

Naročnino in vse informacije sprejema

**OBLASTNI
ODBOR
adranske
straže
v Ljubljani**
Tyrševa c. 1a-IV.

ZA MIKLAVŽA
zelo prikladna darila nudi tvrdka
A. & E. SKABERNÈ
LJUBLJANA

za vsako toko primerno peto
LJUBLJANA **A. PRELOG**

KLIŠEJE

eno- ali večbarvne za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

JUGOGRAFIKA
KLIŠARNA

LJUBLJANA
SV. PETRA NASIP 23